

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค. ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- กาญจนา แก้วเทพ. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด, 2544.
- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อส่องวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา, 2539.
- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ศาลาแดงจำกัด, 2545.
- การณูจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับ สื่อสารศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2551.
- รมณ รวยแสน. “มิคะ’ แดงการณั้ ไม่มีแม่ครูผู้ชำนาญและลานสาวกอด”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.bangkokbiznews.com> (3 พฤษภาคม 2554).
- คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี. ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์เล่ม 2 รัชกาลที่ 4 - พ.ศ. 2475. จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, 2425.
- จรัล มโนเพ็ชร. “เขา,” มติชนสุดสัปดาห์. 7 (2339) 29 กรกฎาคม 2527.
- จรัล มโนเพ็ชร. “ตำนานโพล็ค คอนเสิร์ตบนลานหญ้านุ่มใต้ดวงดาว” บันทึกการแสดงผล (12 กุมภาพันธ์ 2541).
- จรัล มโนเพ็ชร. “บันทึกการแสดงผลที่หาดใหญ่” บันทึกการแสดงผล (2523).
- จรัล มโนเพ็ชร. “อ้อ...อ้อ...อ้อ หม้อห้อม...เฮย” อนุรักษ์ภาคเหนือ. 7 (2) 16-31 มีนาคม 2538 หน้า 5.
- จำเผลาะ สมจิตต์ (สัมภาษณ์). วันที่ 3 กันยายน 2552.
- จิรภัทร อังศุมาลี (สีหะ) เรียบเรียง. คือรางวัลแต่ความฝัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไข่มุกป่า, 2551.

- จุมพฏ เลขาพันธุ์. **ลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย: ศึกษานโยบายชาตินิยมของไทยสมัยจอมพล ป. - พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา. **วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์ จำกัด, 2541.
- ชนิตร ภู่อัญจน์. “หมายเหตุบันทึก: ลูกข้าวหนึ่ง,” **สยามรัฐ** (9 มีนาคม 2524).
- ชญาณัฐ สุนทรพิช (สัมภาษณ์). วันที่ 8 กันยายน 2552.
- ชัชวาล ทองดีเลิศ, บรรณาธิการ. **สืบสานล้านนา สานต่อลมหายใจของแผ่นดิน**. เชียงใหม่: มิ่งเมืองเนาวรัตน์การพิมพ์, 2542.
- ชูเกียรติ ฉาไชสง. **เพลงชีวิตศิลปินบ้านป่า**. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร, [ม.ป.ป.].
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริงและความเป็นอื่น**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา, 2542.
- ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล และแพทรีเซีย แน่นหนา. **ผ้าล้านนา ยวน ลื้อ ลาว**. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2533.
- ทองรัช เทพารักษ์. **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์** (7-13 กันยายน 2544).
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **การปกครองเมืองในสังคมไทย กรณีเชียงใหม่เจ็ดศตวรรษ**. เชียงใหม่: โครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น, 2540.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **คนเมือง**. เชียงใหม่: หจก. เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, 2544.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. “ความเป็นเมืองเคิบของ จรัล มโนเพ็ชร”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.9derm.com> (21 มีนาคม 2554).
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **จรัล มโนเพ็ชร ศิลปินล้านนาแห่งยุคสมัย**. เชียงใหม่: สถาบันพัฒนาเมือง, 2546.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **มาจากล้านนา**. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ, 2536.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **รัฐศาสตร์ที่ยังมีลมหายใจ แนวคิดประชาธิปไตย, การเมืองและแผ่นดินแม่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พีราบ, 2547.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **วัฒนธรรมล่มสลาย : ป้อมก่อเมือง แม่ก่อเมือง ลูกอุ้มเมืองบะจ่าง**. เอกสารเพื่อการศึกษาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ลำดับที่ 1 โครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พฤศจิกายน 2536.

- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **เลื้อยหม้อห้อมไม่ใช่สัญลักษณ์ของคนเมือง**. เอกสารเพื่อการศึกษาและแก้ไข
ปัญหาท้องถิ่น ลำดับที่ 8 โครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พฤศจิกายน 2537.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. **100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
โครงการสำนักพิมพ์คบไฟ, 2544.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง และวสันต์ ปัญญาแก้ว (บรรณาธิการ). **คนเมืองท่ามกลางบริบทการ
เปลี่ยนแปลง**. เอกสารจากการเสวนาทางวิชาการ ภาควิชารัฐศาสตร์และภาควิชา
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- ธีรยุทธ บุญมี. **พหุนิยม Pluralism**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2546.
- ธีราพร บุญพรหม และประเสริฐ ศรีกิจรัตน์ (สัมภาษณ์). วันที่ 3 กันยายน 2552.
- นที สีทันดร (นามแฝง). “ฟากฟ้าคาราพราว: ผลงานชุดบ้านบนดอย,” **ไทยรัฐ** (15 มกราคม 2527).
- นพคุณ ดันติกุล. **พระบาทสมเด็จพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปเมืองไทยและรวม
ล้านนาเป็นเอกราชชาติไทย**. เชียงใหม่: ล้านนาคอมพิวเตอร์พริ้นติ้ง, 2548.
- นฤจร อธิธิจักรจรัส. “ประเพณีและวัฒนธรรมล้านนา: วิเคราะห์ในทฤษฎะหน้าที่นิยม”,
รายงานการสัมมนาเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมล้านนา. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่,
2531. (อัดสำเนา)
- นवलจันทร์ รัตนาก. **คนดีคนเด่น**. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2523.
- นिति เอียวศรีวงศ์. “การเมืองเรื่องภาษา” **มติชนรายวัน** (29 สิงหาคม 2548) หน้า 6.
- นิวัติ พุทธประสาท. “ทำความเข้าใจกับคำว่า Pop Culture”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา
<http://popculture416243.exteen.com> (3 พฤษภาคม 2554).
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. “30 ชาติในเชียงราย”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.snr.ac.th>
บาหยัน อิมสำราญ. **ภาษาและวรรณกรรมสาร: ภาษาและวรรณกรรมพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปราชญ์แห่งสยามประเทศ**. กรุงเทพฯ: พี. เพรส., 2548.
- บุญคิด วัชรศาสตร์. **คนเมือง ผู้เมือง**. คณะพุทธศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในพระบรม-
ราชูปถัมภ์ วิทยาเขตเชียงใหม่ วัดสวนดอก, 2538.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. “30 ชาติในเชียงราย”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.snr.ac.th>
(30 เมษายน 2554).
- ปฎิญา ตั้งตระกูล (สัมภาษณ์). วันที่ 5 กันยายน 2552.

พรพรรณ วรรณนา. “เพลงคำเมือง.” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
 สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.

พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (บรรณาธิการ). มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

พิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ). ไทยยุควัฒนธรรมทาส. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์, 2541.

ไพฑูริย์ พรหมวิจิตร (สัมภาษณ์). วันที่ 8 กันยายน 2552.

ภิกพ พรแสงศิลป์ (สัมภาษณ์). วันที่ 8 กันยายน 2552.

มณี พยอมยงค์. วัฒนธรรมด้านนาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,
 2524.

มัทนา เกษกมล. การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองการปกครองในรัชกาล
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-2468). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์
 มหบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.

มานิด อชวงค์. “จรัล มโนเพ็ชร” [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา [http://www. Jaranmanopetcj.com](http://www.Jaranmanopetcj.com)
 (23 ธันวาคม 2552).

มานิด อชวงค์ (สัมภาษณ์). วันที่ 1 กันยายน 2552.

ยาณี ภาณุรักษ์. บทบาทงานพัฒนาและกระบวนการสร้างศักยภาพเสริมพลังของนักบวชหญิง
 คาทอลิกในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา)
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

รัตนา บุญมัธยะ. “ข้อพิจารณาด้านแนวคิด ทฤษฎีบางประการในการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความ
 เป็น ตัวตนของกลุ่มชน”, บทความประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา เรื่องคน
 มองคน: นานาชาติในกระแสความเปลี่ยนแปลง (27-29 มีนาคม 2545).

เรณู อรรถฐาเมศร์. “โลกทัศน์ชาวไทยล้านนาจากสุภายิตชาวบ้าน”, รายงานการสัมมนาเรื่องโลก
 ทัศน์ชาวล้านนา: อดีต-ปัจจุบัน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526. (อัดสำเนา)

โรจน์ จินตมาศ. แนวความคิดของผู้นำไทยเรื่อง “ชาติ” กับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1
 ของไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 2531.

ละอองทิพย์ อมฤตเรืองศักดิ์ (สัมภาษณ์). วันที่ 8 กันยายน 2552.

เล็ก เลิศยศ (สัมภาษณ์). วันที่ 3 กันยายน 2552.

วงซึ่งหลวง (สัมภาษณ์). วันที่ 7 กันยายน 2552.

- วนัส ปิยะกุลชัยเดช. **ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการครองความเป็นใหญ่และอุดมการณ์ของ
กรมขี้**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548. (อัครา)
- วัลลภ มณีเชษฐา. **กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเรื่องอักษรธรรมล้านนา**. วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.
- วิลาสินี พิพิธกุลและกิตติ กัญภัย. **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการเทศและการสื่อสารใน
สังคมไทย**, 2546. (อัครา)
- วิทย์ วิศเวทย์. **ปรัชญาการศึกษาไทย 2541-2475**. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่
เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี,
2526.
- วิบูลย์ ทานุชิต. **การปฏิรูปการศึกษาของมณฑลพายัพ (พ.ศ. 2442-2476)**. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- วิถี พาณิชพันธ์. **วิถีล้านนา**. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม, 2548.
- สงวน โชติสุขรัตน์. **ไทยยวน-ถนนเมือง**. ธนบุรี: บางสะแกการพิมพ์, 2512.
- สรพล สุริยาสาร. **แนวความคิดเรื่องความชอบธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- สนิท สมัครการ. “ลักษณะพิเศษบางประการของวัฒนธรรมภาคเหนือ”, **สังคมและวัฒนธรรม
ของภาคเหนือ ประเทศไทย**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2520. หน้า 1-14.
- สัวส์ดี อ่องสกุล. **ประวัติศาสตร์การปกครองเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2317-2476**. เชียงใหม่:
ทิพย์เนตรการพิมพ์, 2538.
- สันติ เสวตวิมล. “รางวัลแด่คนช่างฝัน จรัล มโนเพ็ชร” **ผู้จัดการรายวัน** (5 กันยายน 2544).
- สายชล สัตยานุรักษ์. **ความเปลี่ยนแปลงในการสร้างชาติไทยและความเป็นไทยโดย
หลวงวิจิตรวาทการ**. กรุงเทพฯ: มติชน, 2545.
- สายทิพย์ สุคติพันธ์. “ปฏิบัติการสื่อมวลชนกับการสร้างความชอบธรรมแห่งรัฐ”, **รัฐศาสตร์สาร**,
14 (2) 2531.
- สิงมะ วรรณสัย. **แบบเรียนภาษาไทย**. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2518. (อัครา)
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. **โลกทัศน์ชาวไทยล้านนา**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2521.

สีลม (นามแฝง). "ดนตรี: คนตรี อ้อ...จา...จา จรัล มโนเพ็ชร," **สัปดาห์วิจารณ์** 31 (7) 14 ตุลาคม 2527.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. **มติชนสุดสัปดาห์** (17 กันยายน 2544).

สุทัศน์ กันทะมา. **การคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

สุรพล คำรหัสกุล. **ล้านนา ลิงแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2542.

สุรสม กฤษณะจุฑา. **การเมืองวัฒนธรรมของความเป็นอื่นในพื้นที่สี่: การต่อสู้ทางวาทกรรมว่าด้วยพลังงาน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

สุรเชษฐ รัตน์ (สัมภาษณ์). วันที่ 7 กันยายน 2552.

สุเกศินี สุทธิระ. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.

โสภา ชานะมูล. "ชาติไทย", **ทัศนะปัญญาชนหัวก้าวหน้า**. กรุงเทพฯ: มติชน, 2550.

อมรพันธ์ เขื่อนรอบเขต. **แนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมล้านนาให้กับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

อภิญา เพ็องฟูสกุล. **อัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2543.

อัคราพร กมฺพิสมัย. **อุดมการณ์นิยมของผู้นำไทย**. เอกสารวิชาการหมายเลข 29 เพื่อประกอบการสัมมนา สONGศตวรรษรัตนโกสินทร์: ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย, 2525.

อันยา โพธิวัฒน์ (สัมภาษณ์). วันที่ 8 กันยายน 2552.

อิงอร สุพันธ์วิช. **วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

Anderson Perry. "The Antinomies of Antonio Gramsci." **New Left Review** 100 (1976): 5-78.

Williams Raymond. **Keywords: A Vocabulary of Culture and Society**. Revised Edition. New York: Oxford UP, 1985.

Simon During. **The Cultural Studies**. Third Edition. London and New York: Routledge, 2007.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางวิเคราะห์เนื้อหาเพลงโฟล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์การนิยามความเป็นพวกเดียวกันของผู้ส่งสาร

สารที่แสดงความเป็นพวกเดียวกันของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
“ป้อแม่ปี่น้องผองเฮา”	ล้านนา
“เฮา”	บ้านป่าเมืองคอย
เป็นคนเหนือตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย	หม้อห้อม
ขอให้ภูมิใจในความเป็นคนเหนือของตนเอง	หม้อห้อม
วัฒนธรรมหม้อเฮาจาเหนือ	หม้อห้อม
ต่างกันแต่สำเนียงการพูด	ลำนำแห่งขุนเขา
ความเป็นคนเมืองนั้นไม่แตกต่างกัน	ลำนำแห่งขุนเขา
เกิดร่วมแดนกัน แล้วก็จะอยู่ที่นี้จนตาย	ลำนำแห่งขุนเขา
รวมความเป็นพวกเดียวกันทั้งลัวะ โยน จีน ลื้อ เงี้ยว ของ ไต เมง ม่าน	ล้านนา
ใช้คำว่าคนเมืองไม่ใช่ล้านนา "คนเมืองหม้อเฮา"	กลืนเอื้องเสียงซึ่ง
มาเป็นขวัญใจ ของอ้ายคนเมือง	หนุ่มเชียงใหม่
“เชิญเลยมาแอ่วเชียงใหม่” “อ้ายเป็นคนเวียงเชียงใหม่” “ลี้มเจียงฮายลี้มอ้ายป่า	หนุ่มเชียงใหม่
นิยมกล่าวถึงจังหวัดใหญ่ๆ	กาชะลอง
หม้อเฮา หมายถึง เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงราย	หม้อเฮา
ลานนาหม้อเฮาฮักกัน ฮักดินแดนคอยบ้านเดิมหม้อเฮา	หม้อเฮา
เน้นย้ำคำถึงความเป็นคนเมือง "เนื้อหม้อเฮานี้เป็นคนเมือง"	ลำนำแห่งขุนเขา

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์การนิยามความเป็นพวกเขาของผู้ส่งสาร

สารที่แสดงความเป็นพวกเขาของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
เรียก “แม่ัว” ว่า “ม้ง”	สาวเชียงใหม่
ประเพณีมิตะของอาข่า สร้างความลำบากให้ผู้ทำหน้าที่	มิตะ
แยกจากลาว “เฮนั่นเป็นคนไทย บ่ใช่คนลาวฝ่ายซ้าย”	ลูกข้าวนึ่ง
รวมเป็นส่วนหนึ่งของไทย “เลื่องลือนานมาว่าถิ่นไทยงาม”	กลั่นเอื้องเสียงซิ่ง

ตารางที่ 3 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาเพลงโพล้ของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
ที่ปรากฏภาพแทนความจริงของสังคมล้านนา

สารที่แสดงความเป็นพวกเขาของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
ภาพอันรื่นรมย์ของป่าเขาลำเนาไพร	ล้านนา
ดอกเอื้อง	ล้านนา
ดอกเอื้อง	ล่องแม่ปิง
ดอกเอื้อง	กลิ้งเอื้องเสียงซิ่ง
ดอกบัวตอง	ล่องแม่ปิง
ถิ่นดอกไม้บานลานตาหอมไกล กลิ่นไอละมุน	กลิ้งเอื้องเสียงซิ่ง
ถิ่นดอกไม้บานลานตาหอมไกล กลิ่นไอละมุน	กุหลาบคอย
เอื้องผึ้งกลีบเหลืองปานน้ำผึ้ง หอมครึ่งใจภูมราจันผางามสง่า ต้นใบสะดูดตา	เอื้องผึ้ง จันผา
อย่าให้คู่มิคุณค่าด้วยตำนานเรื่องเล่าทำให้เป็นดอกไม้ที่น่าสนใจ	เอื้องผึ้ง จันผา
ยอดคว้าว	บ้านป่าเมืองคอย
ดอกกาชะลอง	บ้านป่าเมืองคอย
แพงพวย พวงชมพู ดอกสลิด ดอกกระถิน	แพงพวยบานตลอด
ป่าเขาเต็มไปด้วยดอกไม้ที่ส่งกลิ่นหอมไปทั้งป่า	เดินดง
เมฆหมอกลอยเต็มฟ้า	บ้านบนคอย
มีการกล่าวถึงสถานที่ที่แปลกใหม่คือคอย คอยห้วยทรายขาว และดอกปุย	หนุ่มสาวชาวคอย
เน้นย้ำความเป็นเอกลักษณ์แม้กระทั่งกุหลาบก็กล่าวถึงกุหลาบคอย	กุหลาบคอย
โค้งขุนเขาซับซ้อนสันคอย	ลำนำแห่งขุนเขา
คอยเป็นแสน	ลำนำแห่งขุนเขา
อยู่กลางพงพนา	บ้านบนคอย
อยู่กลางพงพนา	เดินดง
หอมดอกกะยอม	เจ้าดวงดอกไม้
มีเสียงไก่ขัน	เจ้าดวงดอกไม้
มีร่มเงาจากใบไม้	บ้านป่าเมืองคอย
สัก	ลำนำแห่งขุนเขา
พูน	ลำนำแห่งขุนเขา

สารที่แสดงความเป็นพิษของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
เทียน	เดินดง
ยุง	เดินดง
ยาง	เดินดง
ไม้ไผ่	เดินดง
เป่าคู่	เดินดง
ขะยอม	เดินดง
ยม	เดินดง
เถาวัลย์	เดินดง
ลำน้ำลาว	กาชะล่อง
แม่ปิง (แม่น้ำไหลเย็นกระจายไปทั่ว)	ล่องแม่ปิง
แม่ปิง	ลุงตำคำ
แม่ปิง	หมู่เฮา
น้ำเป็นร้อย	ลำน้ำแห่งขุนเขา
ตะวันลับเหลี่ยมเขาสวยงาม	บ้านป่าเมืองคอย
ตะวันลับเหลี่ยมเขาสวยงาม	ยินดีต้อนรับ
ตะวันลับเหลี่ยมเขาสวยงาม	ลำน้ำแห่งขุนเขา
ท้องนาสวยงาม	บ้านป่าเมืองคอย
หันไปทางไหนก็เป็นท้องนา	เดินดง
เมฆสีเทาลอยเป็นกระบวน	บ้านป่าเมืองคอย
นกกาบินร่อนบนท้องฟ้า	บ้านป่าเมืองคอย
ควันไฟลอยตามลม	บ้านป่าเมืองคอย
ปลาตะเพียน ปลากระดี่ ปลาชะโด	แพงพวยบานตลอด
หมอกบางๆ ลอยคว้างเบาๆ	ลำน้ำแห่งขุนเขา
เหมยเป็นฝอยหนาวเย็นแต่เนอ	ลำน้ำแห่งขุนเขา
เดือนธันวาคมหนาวมา ฟ้ายี่สวยสดใส	กลับบ้านไม่ได้
ลมพัดเย็นสบาย	เดินดง
ไก่แจ้ขันอยู่บนสุม นกยูงส่งเสียงร้องอยู่บนต้นไม้	เดินดง
มีความสุขสนุกสนานอยู่ในตัวเอง	ล้านนา

สารที่แสดงความเป็นพวกเขาของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
เมื่อรวมตัวกันมีการช่วยกันทำอาหารการกิน การเล่นสนุกเพื่อนเรา และดื่ม	หมู่เฮา
ใจบุญ น่ารัก	กลั่นเอื้องเสียงซิ่ง
ผู้หญิงสวย บริสุทธ์	กลั่นเอื้องเสียงซิ่ง
ขี้มัททหาย ห่วงใย แม่ไม่รู้จัก ไม่เคยคุย	ตากับหลาน
มีน้ำใจ	หมู่เฮา
คนเมืองมีความจริงใจ เกลียคก็พูดแรง รักก็รักจริง	ลูกข้าวหนึ่ง
ชอบความเจ็บสงบ	คนลุดลั้ง
ปฏิเสธวัตถุนิยม (ถนนซูเปอร์/ทีวีใหญ่/น้ำขวด/ผ้า/ฝรั่ง/นิทานลามก)	คนลุดลั้ง
ไม่ชอบความสับสนวุ่นวาย ยุ่งเกี่ยวเรื่องของคนอื่น	คนลุดลั้ง
พูดจาตรงไปตรงมา ไม่พูดคำหวาน	คนลุดลั้ง
ไม่เจ้าคิดเจ้าแค้น มีสติปัญญา	คนลุดลั้ง
ไม่ขูดรีด	คนลุดลั้ง
กตัญญู	คนลุดลั้ง
ชอบคนจริงใจ	คนลุดลั้ง
นิยมความสนุกสนาน	แพงพวยบานตลอด
นิยมความสนุกสนาน	ขมุไล่ควาย
ร้องรำทำเพลง	ลำนำแห่งขุนเขา
ยังมีวิถีชีวิตแบบเก่า เช่นการเดินทางด้วยรถสามล้อถีบ	สามล้อ
ผู้หญิงผิวสวย	สามล้อ
งานประจำปีทุกงานผู้คนจะร่วมแรงร่วมใจกันทุกเพศทุกวัย	ล้านนา
ชื่อตรง ไม่เอนเอียง	หลายดอย
การปฏิบัติตัวของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว (ทำงานครัว/ เก็บออม/ อ่อนน้อม)	เจ้าดวงดอกไม้
ผู้หญิงเข้านอนที่หลังตื่นก่อนสามี ไม่เชื่อคำพูดของคนนอก ไม่จิตใจฟุ้งซ่าน	เจ้าดวงดอกไม้
สังคมที่เปลี่ยนไปทำให้คนเฒ่าคนแก่ถูกละเลยให้อยู่อย่างเดียวดาย	อู้อย่า
สังคมเปลี่ยนทำให้เด็กต้องอยู่กับคนแก่	ตากับหลาน
การที่สังคมพัฒนาทางด้านสิ่งก่อสร้างส่งผล เช่น รถชนทรายชนเด็ก	ตากับหลาน
สังคมเปลี่ยนทำให้เด็กบางกลุ่มถูกทอดทิ้งต้องดูแลตนเอง	ตากับหลาน
คนเมืองที่ลู่หลานหนีไปกรุงเทพฯ หมด ทิ้งคนแก่ให้หงอยเหงา	สองเฒ่า

สารที่แสดงความเป็นพวกเขาของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
แม่น้ำปิงที่เคยสวยงามเป็นเส้นทางค้าขาย แหล่งอาหาร เน่าเหม็น แห่งขอด	แม่น้ำปิง
สร้างบ้านเมืองล้อมแม่น้ำ แต่ทุกคนกลับเจ็บไม่มีใครทักท้วง	แม่น้ำปิง
นุ่งซิ่น	แม่คำปลาจ่อม
ใส่หม้อห้อมกับเตี้ยสะดอ	ยินดีต้อนรับ
ใส่เสื้อ	คนหน้าง่าว
ขมุใส่หมวกกะโล่ ใส่เสื้อ เตี้ยว ทาหน้าด้วยแป้งลิงคโปร์	ขมุไล่ควาย
เสื้อหม้อห้อมถือเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมือง	หม้อห้อม
สะดอหม้อห้อมผ้าต่อง	หล่ายคอย
เอาผ้ามาห่มก่อนเสร็จแล้วก็เอามาพาดไว้กับบ่าอีกด้านหนึ่ง คนเฒ่าคนแก่ทำบ่	เสเลเมา
ใส่สะโหรงเวลาเดินลุยน้ำก็จะโจงกระเบน	เสเลเมา
ใส่ปิ่น	เสเลเมา
ใส่ปิ่น	คนหน้าง่าว
หนุ่มจากเคยใส่เตี้ยวขาวาก็เกิดอยากใส่กางเกงยีนส์ลิวาย แรงค์เรอร์	แตกหนุ่ม
สังคมที่เปลี่ยนทำให้วิถีชีวิตคนเปลี่ยน ผู้หญิงแต่งตัวตลกหกล้มในท้องทุ่ง	คุณนาย คายนุ่น
ลืมนใส่เสื้อหม้อห้อม หันไปใส่ลิวายส์ เสื้อแรง ลืมเชือสายชาติพันธุ์	หม้อห้อม
ข้าวจี	บ้านบนคอย
ปลาจ่อม กินกับข้าวเหนียว เคียงด้วยหน่อไม้ ผัก พริก และหอม	แม่คำปลาจ่อม
อาหารหาได้จากธรรมชาติ	แม่คำปลาจ่อม
หนังพอง	เสร็จมะก่องด้อง
แคบหมู	เสร็จมะก่องด้อง
เหล้าดองตราไก่แดง	เสร็จมะก่องด้อง
ลาบควายใส่คิมขม	หมูเฮา
ต้มยำปลาเพี้ย	ยินดีต้อนรับ
หลู้เพี้ย	ยินดีต้อนรับ
แกงหอยแกงปี	แอ้วสาว
หนังย่า	แอ้วสาว
คั่วหมี	แอ้วสาว
แกงเนื้	แกงเนื้

สารที่แสดงความเป็นพิษของล้าหนา	เพลงที่ปรากฏ
แกงแคจันทน์วัว	ของกินคนเมือง
ใส่อั่วชิ้นหมู	ของกินคนเมือง
แกงหน่อไม้ซาง	ของกินคนเมือง
คั่วมะถั่วปู้	ของกินคนเมือง
น้ำพริกแมงดา	ของกินคนเมือง
น้ำพริกอ่อง	ของกินคนเมือง
คั่วผักกุ่มคอง	ของกินคนเมือง
หนังปองน้ำปู	ของกินคนเมือง
แกงผักเชียงดาใส่ปลาแห้ง	ของกินคนเมือง
แกงบอน	ของกินคนเมือง
แกงคูน	ของกินคนเมือง
แกงหยวกกล้วย	ของกินคนเมือง
ตำมะหนูน	ของกินคนเมือง
ยำเตา	ของกินคนเมือง
ซำมะเขือฝอย	ของกินคนเมือง
แกงเห็ด	ของกินคนเมือง
แกงหอย	ของกินคนเมือง
ก้อยปลาตุก	ของกินคนเมือง
แกงมะค้อนก้อม	ของกินคนเมือง
แกงอ่อมเครื่องใน	ของกินคนเมือง
แกงผักเหี้ยดลอ	ของกินคนเมือง
ยำหน่อไม้	ของกินคนเมือง
น้ำเมี่ยง	ของกินคนเมือง
น้ำดับ	ของกินคนเมือง
แกงฮังเล	ของกินคนเมือง
น้ำพริกอีเก้	ของกินคนเมือง
ยำจิ้นไก่	ของกินคนเมือง
ลาววัว	ของกินคนเมือง

สารที่แสดงความเป็นพิษของล้าหนา	เพลงที่ปรากฏ
ลาบควาย	ของกินคนเมือง
ลาบไก่	ของกินคนเมือง
ลาบปลาสร้อย	ของกินคนเมือง
แกงโสะ	ของกินคนเมือง
อาหารหลักคือข้าวเหนียวนึ่ง	ลูกข้าวนึ่ง
เนื้อแดดเดียว	ลูกข้าวนึ่ง
ลาบหูลู่	ลูกข้าวนึ่ง
น้ำพริกอ่อง	ลูกข้าวนึ่ง
ปลานึ่ง	ลูกข้าวนึ่ง
ปลาจ่อม	ลูกข้าวนึ่ง
ปลากับ	ลูกข้าวนึ่ง
ไก่อ่าง	ลูกข้าวนึ่ง
ส้มตำ	ลูกข้าวนึ่ง
การกินอาหารคู่กัน	น้อยใจยา
กินสะเดากับไข่	น้อยใจยา
กินย่ำสำหรับใส่มะเขือเปราะ	น้อยใจยา
ส้มโอจิ้มน้ำพริก	เสเลเมา
ผักกาดจิ้มน้ำพริกนุ่ม	เสเลเมา
ขลุ่ย	ล้าหนา
ชอ	ล้าหนา
ชอ	หมู่เฮา
ชอ	ต่องแม่ปิ้ง
ชอ	คนลูงตั้ง
ชอ	สาวบ้านป่า
ชิง	ล้าหนา
ชิง	เจ้าควงดอกไม้
ชิง	สาวบ้านป่า
ชิง	ล้าหนา

สารที่แสดงความเป็นพวกเขาของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
ซึ้ง	บ้านบนคอย
ซึ้ง	เสียงซึ้งลิ้นมนต์
ซึ้ง	หมู่เฮา
ซึ้ง	หล่ายคอย
ซึ้ง	กลืนเอื้องฯ
ซึ้ง	ลุงดำคำ
ซึ้ง	คนลุงถั่ง
สะลื้อ	ล้านนา
สะลื้อ	ล่องแม่ปิง
สะลื้อ	หมู่เฮา
พิน	ล้านนา
พิน	ล่องแม่ปิง
เริงร้าย	ล้านนา
เริงร้าย	ล่องแม่ปิง
การร้องจ้อย	ล้านนา
การร้องจ้อย	ล่องแม่ปิง
ร้องจ้อย	หล่ายคอย
คำวซอ	หล่ายคอย
เปรียบเทียบการสูญสิ้นของเสียงซึ้ง กับการสิ้นชีวิตของชายชราตาบอด	ลุงดำคำ
สาวเครือฟ้า	ล่องแม่ปิง
สาวบัวบาน	ล่องแม่ปิง
เอื้องผึ้ง จันผา	เอื้องผึ้ง จันผา
หนังชายยา	คนลุงถั่ง
ลิลิตพระลอ	เดินดง (ขอพระลอ)
ประเพณีแต่งงาน มีการปูเสื่อ	สาวเชียงใหม่
ส่งผู้หญิงไปเป็นเมียของเจ้านาย	เจ้าดวงดอไม้
ออกพรรษา	กาชะล่อง
มีการดื่มเหล้าในงานศพ	กาชะล่อง

สารที่แสดงความเป็นพวกเขาของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
งานศพอ่านพระธรรม	อู้ยคำ
การแต่งงานระหว่างเชื้อเจ้า	มะเมียะ
ประเพณีการมีมิดะของอীগ้อ ที่เป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับสังคมอื่นๆ	มิดะ
การเข้าวัดฟังธรรมในวันพระ	บ้านป่าเมืองดอย
การอู้สาว คือการเกี้ยวของหนุ่มสาว	คนหน้าง่าว
การอู้สาว	แอ้วสาว
การอู้สาว	แกงเนี้ย
การแอ้วสาว	สาวมอเตอร์ไซค์
การแอ้วสาว	หม้อห้อม
เมียงกับบุหรีเป็นของต้อนรับแขก	แอ้วสาว
บ่าวขับชออสาวเดินเคียง	ลำนำแห่ขุนเขา
งานปอยหลวงแห่ครัวตาน	ล้านนา
สู่ขอผ่านทางผู้ใหญ่แม้จะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน โดยจะจ่ายมัดจำหรือหมั้นไว้	น้อยใจยา
การบวชเณร คนที่สึกออกมาจากการบวชเณรเรียกว่าน้อย	น้อยใจยา
ประเพณีแต่งงาน มีการกินแขกหรือการจัดงานเลี้ยง	น้อยใจยา
ความดี	ล่องแม่ปิง
ความดี	กลั่นเอื้องเสียงชิง
ความงาม	ล่องแม่ปิง
มีน้ำใจ	บ้านบนดอย
ไม่ชิงสุกก่อนห่าม โดยเฉพาะถ้าอยู่ในวัยเรียน	เป็นฮักตัว
ค่านิยมของการชอบคนที่มีอายุน้อยกว่า ไม่นิยมคบคนรุ่นเดียวกัน	พี่สาวกรับ
ไม่นิยมแต่งงานกับคนท้องถิ่นอื่นๆ ชาวเขาคนละเผ่า	หนุ่มสาวชาวดอย
การมีความคิดเรื่องบุญ กรรม	เจ้าดวงดอกไม้
การมีความคิดเรื่องบุญ กรรม	ลุงคำคำ
ดื่มเหล้าดอง/เหล้ายา (เปรียบเทียบกับคนเป็นเนื้อคู่กันนั้นเหมือนเหล้ากับแก้ว)	เสร็จมะก้องด้อง
การดื่มเหล้า	หมู่เฮา
การดื่มเหล้า	คนลูล้าง
ไม่สนใจคำพูดของคนอื่น สนใจที่การกระทำของตนเอง	ข้างมันเต๊อะ

สารที่แสดงความเป็นพวกเขาของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
เมื่อมีผู้ใดเดือดร้อนก็จะช่วยเหลือกัน	บ้านป่าเมืองคอย
การต้อนรับแขกจะมีหมาก เมียง บุหรี เป็นของต้อนรับ	ยินดีต้อนรับ
ควรหลีกเลี่ยง พวกขี้คู้ ปากหวาน มือไว ใจดี ชอบหลอกผู้หญิง (กินของฟรี)	ลับลิ้นขี้คู้
การเรียนหนังสือไทยเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ	หล่ายคอย
คนในเวียงคือคนที่มีความพร้อมและเขานิยมยกย่อง	หล่ายคอย
พ่อแม่ผู้หญิงจะให้แต่งงานกับคนที่ฐานะ	น้อยใจยา
ค่านิยมเรื่องช้างคู่บุญบารมี	น้อยใจยา
คนที่เป็นคู่รักหรืออยู่ด้วยกัน โดยไม่ได้แต่งงานจะเป็นที่ติฉินนินทา	น้อยใจยา
บุคคลหนึ่งผู้หญิงจะสนใจเฉพาะผู้ชายที่มีมอเตอร์ไซค์ขับ	สาวมอเตอร์ไซค์
ความเชื่อทั้งเรื่องของบุญกรรม และเรื่องของศาสนาพุทธ	วิเคราะห์จาก ความเชื่อ/ประเพณี
นับถือศาสนาพุทธ อยู่ในศีลธรรม	ล้านนา
การได้มาเกิดในแผ่นดินล้านนาร่วมกันเกิดจากทุกคน ได้ทำบุญร่วมกัน	ล้านนา
ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่	น้อยใจยา
ช้างที่มีลักษณะที่ดีคืองาสีขาว	เสเลเมา
สภาพสังคมที่เปลี่ยน ทำให้ผู้หญิงนิยมคนมีเงิน แม้จะเป็นคนไม่ทำงานก็ตาม	ฮานี้ บ่าเฮี้ย
เมื่อด้านนากลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว บางสิ่งบางอย่างก็เปลี่ยนไป	ยินดีต้อนรับ
นักท่องเที่ยวบางกลุ่มทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง	ยินดีต้อนรับ
ยินดีต้อนรับทุกคน แต่อย่าได้มาทำลายวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม หรือฮีต	ยินดีต้อนรับ
การพูด การอ่านเขียนภาษาไทยกลาง เป็นความนิยม	ควายหางาน
ผู้หญิงในยุคใหม่นี้ นิยมแต่งกายแบบชาวกรุงแต่งหน้าทาปาก	สาวโรงบ่ม

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาเพลงโพล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
ที่ปรากฏภาพแทนความจริงของเศรษฐกิจล้านนา

สารที่แสดงความเป็นพวกเดียวกันของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
ข้า บ่รวย บ่จน	บ้านบนดอย
บ้านข้าอยู่กลางไพร มุงด้วยใบตองตั้ง	บ้านบนดอย
ไม่มีสิ่งฟุ่มเฟือย แสงสี ทิวี่ น้ำประปา โรงหนัง โรงนวด คลับ บาร์ น้ำหอม	บ้านบนดอย
ไม่มีอาหารตะวันตก (เนื้อสันผัดน้ำมันหอย โคล่า เฟนต้า เป็บซี่)	บ้านบนดอย
ทำทุกอย่างด้วยตนเอง ปลูกข้าว หาปลา ปลูกฝ้าย ทอผ้า	บ้านบนดอย
ดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพทำนา มีเครื่องมือทำมาหากินคือที่นา ควาย	ฮานี่ บ่าเฮี้ย
หาอาหารจากธรรมชาติมาถนอมอาหารเพื่อขาย ถ้าขายไม่ได้ก็กินเอง	แม่ค้าปลาจ่อม
อาหารการกินทำเอง หุงหาอาหารโดยใช้หม้อหนึ่ง ไปให้จะพกห่อข้าวไปด้วย	สาวบ้านป่า
ไม่อยากเป็นเศรษฐี กลัวจะเป็นบ้า	คนลูล้ง
เสื้อผ้าที่ใส่ฝ้ายหญิงจะเป็นผู้ทอ ไม่ต้องซื้อหา	หลายดอย
คนเมืองยุคเดิมจะเดินทางด้วยรถจักรยาน	สาวมอเตอร์ไซค์
ทำไร่ ทำนา ซึ่งทุกขั้นตอนจะทำเองทั้งไถ ทั้งพรวน ดำนา เกี่ยวข้าว	หนุ่มเชียงใหม่
ทำไร่ ทำนา ซึ่งทุกขั้นตอนจะทำเองทั้งไถ ทั้งพรวน ดำนา เกี่ยวข้าว	บ้านป่าเมืองดอย
ทำไร่ ทำนา ซึ่งทุกขั้นตอนจะทำเองทั้งไถ ทั้งพรวน ดำนา เกี่ยวข้าว	กาชะลอง
ทำไร่ ทำนา ซึ่งทุกขั้นตอนจะทำเองทั้งไถ ทั้งพรวน ดำนา เกี่ยวข้าว	สาวบ้านป่า
ทำไร่ ทำนา ซึ่งทุกขั้นตอนจะทำเองทั้งไถ ทั้งพรวน ดำนา เกี่ยวข้าว	หม้อห้อม
สวนลำไย	หนุ่มเชียงใหม่
เลี้ยงสัตว์ ควาย ไก่ วัว ห่าน	หนุ่มเชียงใหม่
ปลูกชมพู	หนุ่มเชียงใหม่
สตรอเบอรี่	หนุ่มเชียงใหม่
ผักกาด	หนุ่มเชียงใหม่
ถั่วฟักยาว	หนุ่มเชียงใหม่
อาชีพของชาวเขาคือขายผ้า ขายเพชร ขายพลอย ขายแหวน ขายสร้อย	สาวเชียงใหม่
ปลูกปอ	กาชะลอง
ค้าขาย	แม่ค้าปลาจ่อม

สารที่แสดงความเป็นพวกเดียวกันของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
อยู่กระท่อมมุงหญ้าคา ไม่มีไฟฟ้า ตอนกลางคืนก็ใช้เทียนไขแทน	หลายดอย
การเดินทางมีถนนเพียงเส้นเดียวและต้องเดินเท้า	หลายดอย
เครื่องดนตรีไม่เน้นความสวยงาม ต้องการเพียงให้ความบันเทิงเท่านั้น	หลายดอย
เมื่อสังคมเปลี่ยนไป เงินทองเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น	ควายหางาน
คนที่เคยทำมาหากินแบบ พอเพียงก็กลับกลายเป็นคนจน	ควายหางาน
การทำนาไม่ใช่สิ่งที่คนปรารถนา	ควายหางาน
อยากได้เงิน จึงเริ่มขายที่นา ขายควายที่เคยใช้ไถนา เพื่อแลกกับเงิน	ควายหางาน
ความผูกพันระหว่างคนกับควายมีความผูกพันกันไม่ใช่การเลี้ยงไว้เพื่อขาย	เลี้ยงควาย
ควายมีบุญคุณมากกว่านั้น มีการประชดว่าปัจจุบันมีการเลี้ยงไว้เพื่อขายมากกว่า	เลี้ยงควาย
เลี้ยงควายไว้ที่คอกข้างๆ บ้าน แต่กลับต้องขายเพราะเศรษฐกิจฝืดกว่านซื้อที่นา	ควายหางาน
อาชีพใช้ช่างลากไม้ ในเพลงปรากฏว่าทำที่เชียงแสนและเชียงดาว	เสเลเมา
ปางช้าง	เสเลเมา
สภาพสังคมที่มีลักษณะเป็นเมืองมากขึ้น ทำให้คนยากจนถึงขนาดไม่มีจะกิน	ท้องไม่มีวันอ้ม
ทุกอย่างต้องซื้อหาจากพ่อค้าคนกลางที่ขูดรีด	ซอของแปง
อาชีพเปลี่ยนไปจากเกษตรกรรม กลายเป็นการรับจ้าง	เซาะว่าหากิน
ชีวิตขึ้นอยู่กับเงินทองหาเข้ากินค่า ค่านิยมเกี่ยวกับวัตถุตามมา	เซาะว่าหากิน
อยากมีรถ สเตอริโอ อยากไปเที่ยวดิสโก้ ไปดูโชว์ที่พัทยา	เซาะว่าหากิน
ความสัมพันธ์กับสัตว์เลี้ยงมีแต่การเลี้ยงไว้เพื่อขายเท่านั้น	เลี้ยงควาย
การปรากฏของคำลูกน้องกับเจ้านาย แสดงสังคมที่เปลี่ยนไปสู่อุตสาหกรรม	เสร็จมะก้องต้อง
การกล่าวถึงอิทธิพลหรือเส้นสายในการทำงาน	เสร็จมะก้องต้อง
ตัวของตัวผี	เสร็จมะก้องต้อง
จากที่เห็นว่าการเรียน ไม่ใช่เรื่องสำคัญก็กลับมาให้ความสำคัญกับการเรียน	บ่มีหยั่งสักอย่าง
จนกระทั่งต้องขายไร่ขายนาขายควายส่งลูกเรียน	บ่มีหยั่งสักอย่าง
ระบบการทำงานที่ใช้เส้นสายและระบบอาวุโส	บ่มีหยั่งสักอย่าง
อาชีพรับจ้างคัดใบยาเป็นอาชีพหนึ่งที่มาพร้อมกับการพัฒนา	สาวโรงบ่ม
การสัญจรด้วยรถจักรยานยังคงมีปรากฏให้เห็น	สาวโรงบ่ม
สังคมเริ่มมีการหลอกลวงผู้หญิงไปขายตัว	สาวโรงบ่ม
สังคมที่เปลี่ยนไปทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง เกิดจากการไปใช้ชีวิตในกรุงเทพฯ	สาวบ้านป่า

สารที่แสดงความเป็นพวกเดียวกันของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
สิ่งทีเห็นว่าเป็นข้อดีในสังคม ตอนนี้เปลี่ยนไปแล้ว	สาวบ้านป่า
ฝนแล้งบนดอยเพราะการเกิดขึ้นของโรงเลื่อยที่ตัดไม้ขาย เผาป่าปลูกยูคาลิปตัส	ดอยแล้ง
คนขายไร่ขายนาคอกควายกลายเป็นสนามกอล์ฟ	ดอยแล้ง
ชาวเขาทั้งยาง เข้า ลิซอ อีก่อ ม้ง จึงต้องไปเดินอยู่ตามไนท์บาร์ซาร์	ดอยแล้ง
ผู้คนขายไร่ขายนาคาอาชีพที่ทำคือการรับจ้าง	สามล้อ
สังคมที่เปลี่ยนไปทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงคนเดินทางไปกรุงเทพฯ	สาวบ้านป่า
คนเดินทางไปกรุงเทพฯ	แอ้วสาว

ตารางที่ 6 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาเพลงโพล์ของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
ที่ปรากฏภาพแทนความจริงของการเมืองล้านนา

สารที่แสดงความเป็นพวกเดียวกันของล้านนา	เพลงที่ปรากฏ
กล่าวถึงตำนานล้านนาที่มีความเป็นมายาวนาน	ล้านนา
ทริภุญไชย เสด็จลี้ละคอน พญามังราย พญาติโลกราช เจ้าเจ็ดตน เจ้ากาวิละ เจ้าดารารัศมี	ล้านนา
คู่กับแดนดินของเวียงเจียงใหม่	ล่องแม่ปิง
อยู่มานานล้านนาลำเนา	ลำนำแห่งขุนเขา
คนเหนือมีมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ขอให้ภูมิใจในความเป็นคนเหนือ	ม่อฮ่อม
ความรักของคนหนุ่มสาวคู่หนึ่งไม่สมหวังเพราะการเมือง	มะเมียะ
สังคมเปลี่ยนทำคนมองความเป็นคนเมืองว่าตลก (ขมุขี่ควายบนถนน ถูกตำรวจจับเพราะไม่ใช่พาหนะของสังคมเมือง)	ขมุขี่ควาย
การเข้าโรงเรียนและการเกณฑ์ทหารเป็นข้อบังคับ	นายบุญทัน
คนชนบทกลายเป็นตัวตลกเพราะทำอะไรไม่เหมือนกับคนกรุง	นายบุญทัน

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interviews)

1. ประเด็นคำถามหลักกลุ่มบุคคลในครอบครัวและผู้ใกล้ชิด
  - 1.1. ความเป็นคนเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
    - 1.1.1. ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
    - 1.1.2. ความตระหนักที่จะดำรงรักษาวัฒนธรรมคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
    - 1.1.3. ความสามารถในด้านภาษาและเพลงของจรัล มโนเพ็ชรในการเผยแพร่เพลง
โฟล์กของคำเมือง
  - 1.2. ความเหมือนหรือแตกต่างของภาพสังคมและวัฒนธรรมล้านนาที่ปรากฏในเพลง
โฟล์กของคำเมืองกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมล้านนาในแต่ละช่วงเวลา
  - 1.3. ลักษณะเพลงโฟล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
    - 1.3.1. ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะเพลงโฟล์กของคำเมือง
    - 1.3.2. เอกลักษณ์ของเพลงโฟล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
    - 1.3.3. การเข้าถึงประชาชนของสื่อเพลงโฟล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร
2. ประเด็นคำถามหลักกลุ่มศิลปินเพลงโฟล์กของคำเมือง
  - 2.1. ความประทับใจในเพลงโฟล์กของคำเมือง
  - 2.2. การตัดสินใจสืบทอดเพลงโฟล์กของคำเมือง
  - 2.3. ปัญหาและอุปสรรคในการสืบทอดเพลงโฟล์กของคำเมือง
  - 2.4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิพลเพลงโฟล์กของคำเมืองในการส่งเสริมให้ผู้ฟังภาคภูมิใจใน
วัฒนธรรมคำเมืองและกล้าที่จะสื่อสารด้วยภาษาคำเมือง

ภาคผนวก ค

บันทึกประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์และคำให้สัมภาษณ์
ที่ปรากฏในเอกสาร

ประเด็นที่ 1 ความภาคภูมิใจในอุดมการณ์วัฒนธรรมคำเมืองของผู้ส่งสาร

“สิ่งที่ทำให้คุณจรัลรักในวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหนึ่งคือแน่นอนว่าแกเป็นคนเมือง เกิดที่นี่ พ่อเป็นคนเหนือ แม่เป็นคนเหนือ แล้วแกเองก็รักในความเป็นคนเหนือของแกมากด้วย แกร้องเพลงคำเมืองครั้งแรกสมัยแกยังเป็นวัยรุ่นอยู่เลย ยังไม่ออกเทป ประมาณ พ.ศ. 2517 ร้องที่ร้านวิทยุ ความจริงที่ร้านก็มีนักดนตรีฝีมือเยี่ยมเยอะมาก ตอนเด็กก็จะมีจำได้อยู่คนหนึ่ง คือจรัล มโนเพ็ชรนี่แหละ อีตาคณินี่มาจะตลกมากคือดูเด็กกว่าคนอื่นแล้วก็เขาจะร้องเพลงเมโลดี้เขาจะเป็นทำนองสากลแล้วก็มาแปลงเป็นคำเมือง เราก็ดูกัน ชอบใจ แล้วบางเพลงเขาตลก ใส่นื้อหาของคำเมืองที่เขาใส่ไป เราฟังแล้วรู้เรื่องไม่รู้เรื่องบ้าง แต่มันทำให้เราได้หัวเราะ ในขณะที่นักดนตรีคนอื่นจะเล่นเพลงฝรั่งหมดเลย มันก็โอเคอย่างนั้นๆ แต่มันไม่มีใครเหมือนจรัล อีตาคณินี่ขึ้นมาแบบเอ๊ะใส่นื้อคำเมืองเข้ามาใส่ เราไม่เคยได้ยินที่ไหนตอนนั้น คนฟังก็สนุก ชอบนะ ส่วนใหญ่ฟังแล้วสนุกสนานที่ว่าใส่นื้อคนนี่มันขึ้นมาเหมือนเล่นๆ ทำอะไรสนุกๆ ตอนนั้นเราไม่คิดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงโฟล์กของคำเมืองจนคนรู้จักทั่วประเทศ” (อันยา โพธิวัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“ความภูมิใจในวัฒนธรรมล้านนาของจรัลเขาจะไม่บอกแต่เขาจะทำ อ้ายจรัลจะอยู่คำเมืองตลอด จะแต่งชุดเมืองตลอด” (จำเหล่า สมจิตต์, 4 กันยายน 2552)

“ผมประทับใจเขามากเรื่องอยู่คำเมือง ผมเองอู้บเป็น” (ภิกพ พรแสงศิลป์, 8 กันยายน 2552)

“อ้ายจรัลจะพูดคำเมืองตลอดเวลา ตลอดชีวิตของแก เครื่องดนตรีก็เล่นได้ทุกอย่าง” (ธีราพร บุญพรหมและประเสริฐ ศรีกิจรัตน์, 3 กันยายน 2552)

“ผมว่าน่าจะมาจากความภูมิใจ จริงๆ เพลงที่ไม่ใช่คำเมืองก็มี แต่เพลงอัลบั้มแรกๆ เป็นคำเมืองทั้งหมด มันเป็นความรัก ความชอบในคำเมือง ถึงค่อยถ่ายทอดออกมาเป็นเพลง อยู่บ้านก็จะพูดคำเมือง กินอาหารเมือง” (เล็ก เลิศยศ 3, กันยายน 2552)

“อย่างไรไปงานประกาศรางวัลหรืองานอะไรต่างๆ จรัลก็จะแต่งชุดใหญ่ไปนะ แต่งล้านนาเป็นเจ้าชายอย่างล้านนาสง่างาม” (ภิกพ พรแสงศิลป์, 8 กันยายน 2552)

“จอเป็นวิธีทำอาหารอย่างหนึ่งของคนเหนือ เป็นการต้มให้สุก ใส่น้ำปลาร้า ใส่น้ำขมิ้น เขาเรียกว่าจอ อาจจะมีจอต้มหลายอย่าง จอผักกาดก็มี จอใบมันแกวก็มี ผักกาดที่เอามาจอก็คือผักกวางตุ้ง ที่ดอกเหลืองๆ ต้นอวบๆ ไม่เหนียว ถ้าจะเอามาเนี่ยะหักโป๊ะ ถ้าหักได้ก็แกงได้ ถ้าหักแล้วไม่หักทิ้งเลย มันเหนียวกินไม่ได้ เขาก็จะเอามาต้ม แล้วก็เอาปลาร้าสับๆ ให้ละเอียดใส่ลงไป กระตุกหมูนิดหน่อย พอให้มีเป็นวิญญานหมูก็ได้ ที่จริงไม่ต้องมีเลย ถ้าคนที่ไม่ชอบปลาร้า เขามีปลาร้าสำเร็จเป็นอินสแตนท์นะรับ ของคนเหนือเขาเรียกว่าถั่วเน่า รสชาติมันจะเหมือนกับปลาร้าทุกอย่างแต่ไม่ใช่ปลาร้า เป็นถั่วเหลืองเอามาหมักแล้วก็ทำเป็นแผ่น เก็บได้เป็นปีๆ อร่อยมาก แล้ว

ก็ใส่มะขามเปียก พริกแห้งๆ มาเผาไฟ พอมันกรอบๆ ก็เอามาขยี้ๆ ใส่ แล้วกินกับน้ำหน้ำ นำน
ไม่รู้จักกันเลย น้ำหน้ำก็ยิ่งพิศดารเข้าไปอีก บอกวิธีปรุงคุณคีนนี้ก็ไม่จบ แต่ไปเชียงใหม่ไปเถอะ
แต่ไปในตลาดนะครับ ไปหาซื้อในตลาดถึงจะมี ตามห้องอาหารไม่มีเลย” (จรัล มโนเพ็ชร
คอนเสิร์ตตำนานโฟล์คบนลานหญ้านุ่ม ใต้ดวงดาว, 12 กุมภาพันธ์ 2541)

“เม็วเม็ว เป็นชื่อดอกไม้ สวยมาก สวยจริงๆ ไม่รู้ว่าจะยังเหลืออยู่มัย เม็วเม็วจะออก
ดอกหน้าเนี่ยะในแปลงข้าวกล้า ก็จะมีที่แม่ฮ่องสอนที่เดียวในประเทศ ดอกเม็วเม็วก้านเด็กมาก
ก้านเท่ากันเส้นด้าย ดอกเท่ากับเมล็ดข้าว มีอยู่ห้ากลีบ มีเหลือง สีชมพู ทุกสีจะเบรคด้วยสีขาว
หมดแล้ว สวย เอามาจ่อมไว้ในน้ำ สวยกว่าลิลลี่” (จรัล มโนเพ็ชร คอนเสิร์ตตำนานโฟล์คบน
ลานหญ้านุ่ม ใต้ดวงดาว, 12 กุมภาพันธ์ 2541)

“วันนี้ผมเขาภูเขามาฝากหกลูก ภูเขาอื่นผมไม่ได้เอามา มีแต่ดอยสุเทพ สูงสุดนี้คือดอย
อินทนนท์ มีหิมาลัย ดีปี่ข้างซอเป็นบอกว่าคนกรุงเทพฯ นี้อียังบ้านยังกะดูเบงไป” (จรัล
มโนเพ็ชร คอนเสิร์ตตำนานโฟล์คบนลานหญ้านุ่ม ใต้ดวงดาว, 12 กุมภาพันธ์ 2541)

ปัจจัยเกี่ยวกับชาติกำเนิดส่งผลต่อความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมคำเมืองของผู้ส่งสาร

“เขาเป็นคนเมืองแท้ๆ มารดาเป็นตระกูลเจ้า ณ เชียงใหม่ เป็นตระกูลศิลปินด้วย แล้วบิดาก็
เป็นศิลปินด้วย ท่านเป็น ณ เชียงใหม่ ณ เชียงใหม่ระดับเจ้า เพราะฉะนั้นท่านก็อยู่ในรั้วในวัง ท่าน
ได้รับอิทธิพลของสมเด็จพระนางเจ้าดารารัศมีด้วย แต่จรัลไม่เคยพูดเลยว่าตัวเองเป็นอย่างนั้น อย่าง
นี้ จรัลจะถ่อมตัว สิ่งนี้เองที่สามารถจะนำเอางานทั้งหมดที่เป็นของลานนาสู่สังคมได้ เพราะ
อาณาจักรแห่งนี้คืออาณาจักรของผู้ถ่อมตัว” (จำเผลาะ สมจิตต์, 3 กันยายน 2552)

“การแสดงของที่รักในวัฒนธรรมของพื้นเพราะที่มาพื้นเลย พื้นเป็นเชื้อเจ้า พ่อเป็นช่าง
ในวังหลวง” (ธีราพร บุญพรหมและประเสริฐ ศรีกิจรัตน์ 3, กันยายน 2552)

“แม่ก็เป็นเจ้า เจ้าต่อมคำ ณ เชียงใหม่ พ่อเป็นศิลปินล้านนา ทำตุ่ง ครุมาจากความเป็น
ล้านนา ความเป็นคนเมืองอยู่แล้ว เกิดเชียงใหม่ เรียนเชียงใหม่ โตเชียงใหม่” (เล็ก เลิศยศ, 3
กันยายน 2552)

ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมคำเมืองของผู้ส่งสาร

“ช่วงปีที่แอกเกิดในยุคนั้นมันไม่ใช่อย่างยุคนี้ ช่วงนั้นแอกก็เกิดมาโตมาในท่ามกลาง
สิ่งแวดล้อมที่กำลังจะเปลี่ยนแปลง แต่มันไม่ได้พลิกมาเป็นปัจจุบันอย่างนี้ แล้วแอกก็เกิดมา
ท่ามกลางประเพณี รัตนรอยที่เป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพราะว่าครอบครัวแอกเองก็มีพื้นฐานทางนี้

แกเกิดมาแกก็จะเห็นประเพณี อย่างเรื่องภายในบ้านอย่างเจ้าที่เจ้าทาง เรื่องการเลี้ยงผี คนตรีด้วย พอแกเป็นวัยรุ่น จากตอนที่แกเป็นเด็กท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของการเป็นเมืองเหนือที่วัฒนธรรม จากต่างถิ่นมันยังได้ได้โหมเข้ามาหนัก แล้วแกอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง อารมณ์ของแก คิดว่ามันเป็นอารมณ์โหยหา วิถีชีวิต ผู้คนเคยมีน้ำใจที่งดงาม ความจริงสังคมมันก็อาจ เปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่สิ่งที่แต่งออกมามันก็มีเรื่องของ การโหยหาอดีตอยากให้มันยังคงอยู่” (อันยา โปธิวัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“อ้ายชอบอะไรที่มันเป็นแบบเดิมๆ ฟันเพ อะไรที่มันทำให้กลับมา รู้สึกว่าเราเหมือนชีวิต เหมือนก่อนๆ ของเชียงใหม่” (ละอองทิพย์ อมฤตเรืองศักดิ์, 8 กันยายน 2552)

“เพลงรางวัลแด่ช่างฝันเป็นเพลงที่แต่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง เพราะวันนั้นจะไปเล่นที่ ธรรมศาสตร์ ชื่อเดิมคือมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แนวคิดทางการเมืองจรัส รับ ไปจากแนวคิดทางการเมืองของครูเดิมที่เลยเพราะเขานับถือว่าผมเป็นครูที่ปรึกษา ผมเป็นคน ที่สนับสนุนการเรียกร้องประชาธิปไตย และหนังสือที่อยู่ในห้องสมุดที่นี่ก็มีหนังสือประเภทนั้นเยอะ ปรัชญาการเมือง ลัทธิการเมือง มีหมด จรัสเป็นคนเดียวที่อ่านแล้วเข้าใจหมด แต่จรัสไม่คิดจะ ประท้วง จรัสไม่คิดอย่างนั้นเพราะเขาเป็นกวี เป็นศิลปิน จรัสจะเป็นคนที่ประท้วงอีกแบบหนึ่งคือ รูปแบบของกวี” (จำเผลาะ สมจิตต์, 4 กันยายน 2552)

“เรื่องของ การต่อสู้ทางวัฒนธรรม จรัสไม่ได้พูดตรงๆ แต่รู้ว่าจรัสไม่ชอบความรุนแรงจาก การที่คุยกัน แกคงรู้อยู่แล้วว่าคนต้องฟังเพลง แต่คงไม่ใช่คิดไปว่าจะใช้ต่อรองอะไร แกเพียงแต่มี ความสุขที่จะได้ร้องและแต่งเพลง ร้องเพลงอย่างที่แกอยากร้อง เพราะร้องเพลงของคนอื่นแกก็ไม่ ชอบใจ อยากแต่งเพลงอย่างที่ใจแกเรียกร้อง” (อันยา โปธิวัฒน์, 8 กันยายน 2552)

ประเด็นที่ 2 ความสำนึกในวัฒนธรรมคำเมืองของผู้ส่งสาร

การผลิตซ้ำผ่านสื่อเพลงโฟล์กของคำเมือง

“ผมคิดเองว่าการที่ครูแต่งเพลงมาเพื่อต้องการให้คนมีความคิด มีแนวความคิดของตนเอง ซึ่งไม่ต้องบอกว่าเพลงนี้หมายถึงอะไร ซึ่งคนจะสามารถตีความได้จากเนื้อเพลงอยู่แล้ว แต่คนเราจะเข้าใจความหมายต้นลึก หนา บาง มากแค่ไหน มันขึ้นอยู่กับคนฟัง” (เล็ก เลิศยศ, 3 กันยายน 2552)

“สาเหตุที่ระยะหลังเพลงของจรัล มโนเพ็ชรออกเป็นภาษาคำเมืองมากขึ้น เพราะงานเพลงของจรัล มโนเพ็ชร ได้รับความนิยมมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะเนื้อไทย แต่อารมณ์ยังเป็นเมืองเหนือ” (มานิด อชวงค์, 1 กันยายน 2552)

“การทำเพลงไทยเยอะมากขึ้นเพราะการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมนั้นถ้าผู้กำเมืองคนฟังบู้เรื่อง อย่างจิ้นคนบู้เรื่อง กอยหนังกบู้เรื่อง มันลาไปแล้ว เพราะฉะนั้นจะต้องเอาภาษาที่คนกำลังเข้าใจ การที่มีไทยสยามกับไทยลานนาผสมผสานกันทางด้านศิลปวัฒนธรรมเราก็ต้องเอาสองอย่าง ภาษาทั้งสองอย่างเข้ามาใช้จึงจะสื่อได้” (จำเหล่า สมจิตต์, 4 กันยายน 2552)

“คิดถึงเรื่องของภาษาว่า...หากใช้คำเมืองคงไม่แปลกนัก จะทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผมจะใช้คำภาษาไทยขยายคำเมืองคำนั้นอยู่ตอนท้ายทุกคำเลย เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น แต่ที่จริงแล้วเป็นคำเมืองซึ่งใช้กันอยู่ในปัจจุบันสามารถเข้าใจได้” (จรัล มโนเพ็ชร อังใน จิรภัทร อังศุมาลี, 2551: 15)

เพลงน้อยใจยา “ตอนที่สองที่เอามาจากต้นฉบับเล่มนั้น ร้องยากมาก เพราะเป็นสำนวนทั้งนั้นเลย ซึ่งคนสมัยนี้ไม่มีทางจะเข้าใจได้เลย สำนวนเขียนนั้นลึกมากจนเกินไป เป็นภาษาสวยมากทีเดียว ผมไม่อยากเปลี่ยนแปลง บางคำเป็นจะไม่มีใช้แล้วในสมัยนี้ หลายคำตายไปแล้วสำหรับผู้คนทุกวันนี้” (จรัล มโนเพ็ชร อังใน จิรภัทร อังศุมาลี, 2551: 25)

“ในเรื่องของยอดจำหน่ายเทป ตอบไม่ได้ เพราะไม่รู้ ยอด รู้แต่ว่าจรัล มโนเพ็ชร ได้ออกเดินทางไปเล่นดนตรี ทุกจังหวัด บางจังหวัดหลายครั้ง คนดูเต็มทุกที่ ไม่ว่าจะ ชมฟรี หรือ ต้องเสียเงินผ่านประตู หรือ ต้องจ่ายให้ร้านอาหาร งานเพลงของจรัลทุกชุด จะมีพ่อค้ารณรงค์ซื้อหรือดูแลลิขสิทธิ์” (มานิด อชวงค์ 1 กันยายน 2552)

การถ่ายทอดอัตลักษณ์วัฒนธรรมคำเมืองผ่านผู้ส่งสาร

“ขึ้นเวทีที่ไหนก็ตามแกก็จะพูดคำเมือง ไม่อายคน ซึ่งในยุคนั้นมันเริ่มอายกันแล้ว แต่แกก็ไม่อาย ถ้าพูดกลางแกก็ไม่อายสำเนียงของคนกลาง เพราะว่าแกอยากพูดคำเมือง พูดง่ายๆ ว่าพอ

ออกจากกรุงเทพฯ แกพูดเมืองทันที แล้วจะให้เราพูดคำเมืองด้วย แกก็พยายามสอนแต่เราก็พูดไม่ได้ อย่างมีคนถามว่าทำไมแกไม่สอนให้ลูกแกพูดคำเมืองบ้าง ความจริงแกก็สอนนะแต่เด็กยุคถูกมันไปไกลแล้ว เด็กมันเติบโตมาในยุคคอมพิวเตอร์มันยากแล้ว” (อันยา โพธิ์วัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“จรัลไม่เคยสอนใคร แต่ทำให้ลูกคือการร้องเพลง คนเราจะเป็นชาติได้นั้นหนึ่งภาษาพูด ภาษาเขียน บทเพลงที่สื่อสารในรูปของศิลปวัฒนธรรม นอกจากนั้นการแสดงในรูปของศิลปวัฒนธรรม จรัลสามารถให้คนเมืองเล่นละครชุมชนได้ เรื่องความต้องการสืบทอดวัฒนธรรม จรัลจะไม่พูดเรื่องอย่างนี้ จรัลเป็นคนถ่อมตัว จะไม่บอกว่าทำเพื่ออะไร เพื่ออะไร ใครถามก็จะยิ้ม แต่ถ้าเราเราดูนะตามชาติพันธุ์ของแม่เขาคือ ณ เชียงใหม่ ตามชาติพันธุ์ของพ่อเขาก็กวี เขาจะไม่รักษาสິงเหล่านี้ไว้ให้แก่นรุษหลังบ้างเลยเธอ เขาไม่ได้เล่นดนตรีตามสัญชาตญาณแต่เขาเล่นดนตรีตามศิลปะและการสืบสาน ศิลปะของอาณาจักรล้านนา ที่เขาเล่นนั้นเขาสามารถนำไปสอนเด็กๆ เขาสามารถนำไปสอนละครชุมชนให้คนเล่นได้” (จำเอน สมิทธิ์, 3 กันยายน 2552)

การผลิตซ้ำผ่านการสืบทอดวัฒนธรรมล้านนา

“การแต่งเพลงที่ชุดหลังๆ ไม่ค่อยมีคำเมืองอยู่แล้วนี่ความจริงชุดหนึ่งจะมีซักสาม อันหนึ่งมันอาจจะกว้างกว่า แล้วก็อารมณ์ของแกด้วย อย่างบางทีแกจะทำเป็นแจ๊สก็มี แล้วสุดท้ายก็ล้านนา ซิมโฟนี บางทีให้ใส่แต่เดี่ยวสะดอ เสื้อม่อฮ่อมมันก็เปื้อ มันก็อยากนุ่งยีนส์ นุ่งเสื้อลายสก็อตบ้าง เป็นอารมณ์ของแก ก่อนที่แกจะเสีย คือชุดสุดท้ายนี้แกตั้งใจจะเป็นคำเมืองหมดทั้งสิบเพลงแต่ก็ยังทำไม่เสร็จ เรื่องการรักษาวัฒนธรรมล้านนาแกไม่ได้พูดกันเป็นเรื่องเป็นราว แต่แกจะพยายามทำทุกอย่างเพื่อรักษาวัฒนธรรมเสมอ อย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่แกมีใจให้มากๆ ก่อนที่แกจะเสียชีวิต ประมาณสองสามปีคือการนำพิธีคำหัวกู่ครุบาทศรีวิไชยกลับคืนมา อันนี้แกก็เรียกมาก แกบอกว่ามันเหมือนกับถูกละเลย เพราะว่าคนไปให้ความสำคัญกับการไปคำหัวผู้ว่า หรืออะไรต่างๆ แกก็ทนไม่ไหว อันนี้แกพูดมาตรงๆ เลย มีการระดมทุนเพื่อที่จะสร้างทองคำให้เป็นเรื่องเป็นราว ซึ่งมันต้องใช้เงินเป็นแสน เพราะทำจากไม้ แกะสลัก แล้วปิดคำ (ปิดทอง) ก็หาเงินกัน ถึงทำให้มีร้านสายหมอกกับดอกไม้มีเอาไว้ก็เพื่อทำกิจกรรมเอาเงินมาทำต่องานทางนี้ การทำละครชุมชนเรื่องข้ามงที่วัดคูโม่ก็คือเอาคนในชุมชนมาร่วมแสดง อย่างเด็กนักเรียนซึ่งเด็กพวกนี้พอได้มาเล่นละครของชุมชนก็จะได้รับรู้เพราะแกจะสอดใส่เรื่องวัฒนธรรมของสมัยก่อนเข้าไปในละคร ละครแกจะเป็นละครยุคเก่า เด็กก็จะรู้จักคำว่าคำขอ จับจ้อยยังงัย หักให้เด็กจ้อย ขอ เล่นเป็ยะยังงัย ดิดซึ่งยังงัย มันเหมือนกับทางอ้อมแต่ความจริงมันตรง เด็กพวกนี้ก็ได้ซึมซับ เรียนรู้ของเก่าของล้านนาด้วยว่ามันคืออะไร ลงมาถึงคนในท้องถิ่นเลย ตอนที่คำพูนมีข้ามงเพิ่งสร้างขึ้นไม่กี่ปี หลังจาก

แถมตายได้ปีหรือสองปี เห็นแล้วรู้เลยว่าแรงบันดาลใจที่เทศบาลทำมาจากไหน ที่รู้ว่ามันได้ผล แล้วบางทีผลมันไม่ได้เกิดขึ้นทันทีที่แกทำละครจบ แต่ส่งมาอีกสักปีสองปีหลังจากนั้น” (อันยา โพธิ์วัฒน์, 8 กันยายน 2552)

ประเด็นที่ 3 ความรู้และความสามารถของผู้ส่งสารในการผลิตซ้ำอุดมการณ์วัฒนธรรมคำเมือง

ความสามารถทางด้านดนตรี

“สมัยผมเรียนที่วิทยาลัยเทคนิคภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ อาจารย์จำเหล่า สมจิตต์เป็นอาจารย์ที่ผมประทับใจมาก สอนพิมพ์ดีด แกจะมีบทเรียนพิมพ์ดีดที่จะต้องมาพิมพ์เป็นเรื่องราว แปลกๆ เป็นลักษณะคำประพันธ์แปลกๆ ผมก็จะเก็บไว้หมด แล้วหวงด้วยไม่ให้ใคร เพราะเคยให้เพื่อนแล้วมันก็เอาไป มันหายไปเลย แล้วก็ต้องไปตามเก็บมา ตอนนั้นก็ยังอยู่” (จรัล มโนเพ็ชร คอนเสิร์ตตำนานโพล์กบนลานหญ้านุ่ม ใต้ดวงดาว, 12 กุมภาพันธ์ 2541)

“จรัลร้องเพลงคำเมืองมาตั้งแต่เด็กๆ พ่อเขาเป็นกวี แม่เขาเป็นตระกูล ณ เชียงใหม่ เพราะฉะนั้นต้องฝึกการร้องรำทำเพลงมาตั้งแต่เด็ก วงดนตรีเขาพี่น้องเกษม ครรชิต แล้วก็พี่น้องอีกสองสามคน ก็เล่นกันเป็นวงได้ ทั้งบ้านร้องเล่นกันได้สบาย ผมใช้เวลาสอนจรัลแต่งเพลงไม่นานเลย แคบอกเทคนิคการจินตนาการนิดหน่อย พอบอกเสร็จเขาก็เขียนเพลงได้ตอนนั้นเลยจริงๆ จรัลมีความเป็นนักเขียน แล้วจากพ่อ จากแม่ จากพี่ๆ น้องๆ การแต่งเพลงมีทั้งหมด 3 ชนิดด้วยกัน หนึ่งแต่งจากตัวคำบรรยายหรือคำที่เขียนแล้ว พูดย่างๆ คือแต่งจากร่าง สองแต่งจากทำนองหรือจิตวิญญาณ สามอันนี้อัจฉริยะ ออกมาพร้อมกันทั้งร่างและจิตวิญญาณ ซึ่งจรัลเป็นแบบนี้ จรัลเป็นคนเขียนเพลงเร็วมาก จรัลจะใช้เวลาเขียนเพลงไม่เกินสิบนาที” (จำเหล่า สมจิตต์, 4 กันยายน 2552)

“ปัจจุบันนี้ก็ยังมีแค่คนเดียวที่แต่งเพลงและเล่นกีตาร์ได้เก่งขนาดนี้ วิธีการเล่นกีตาร์เนื้อหาของเพลง แล้วก็น้ำเสียงที่ละมุนละไม เหมือนกับนั่งคุยกันเฉยๆ ไม่ต้องมีแอกคิง ไม่ต้องมีอะไรรู้ก็สามารถเข้าไปถึงในจิตใจได้แล้ว” (ธีราพร บุญพรหมและประเสริฐ ศรีกิจรัตน์, 3 กันยายน 2552)

“ความคิดเด่นทางด้านคำร้องและทำนอง ตลอดถึงความรู้สึกตั้งแต่เริ่มบทเพลง จนถึงเสียงสะท้อนของระฆังที่กังวานขึ้นในช่วงสุดท้ายของบทเพลงอุ้ยคำนั้น ให้ความซาบซึ้งสะท้อนอารมณ์ผู้ฟังอย่างยิ่ง แม้กาลเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด อารมณ์อันละเอียดอ่อนของบทเพลงนี้ก็ยังคงมีพลังลึกซึ้ง ถือได้ว่าเนเพลงที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเพลงหนึ่งในจำนวนไม่มากนักของเพลงไทยเท่าที่มีมาในรอบสิบปี และนับได้ว่าเป็นงานสูงส่งที่สุดที่คนหนุ่มคนหนึ่งได้สร้างสรรค์ขึ้น” (ลีเหว่และฉาน, 2527: 14)

“สำหรับแกคือกวีเรียกกันว่าคิตกวี พวกกวีที่ว่าเก่งๆ เยี่ยมๆ เขาชอบรับแกอย่างไพฑูรย์ พรหมวิจิตร คนนี้เป็นกวีของล้านนา แล้วก็ทางภาคกลางซึ่งไม่อยากอ้างอิงชื่อเขาเพราะว่าไม่สนิทพอที่จะอ้าง ขนาดไพฑูรย์เองยังเคยเห็นบทกวีแกอันหนึ่งคิดว่าผิด ไพฑูรย์คิดว่าอ้ายจรัลคำนี้มันต้องติดกันนะ ไม่ใช่ห่างกันอย่างนี้ แล้วไพฑูรย์กลับไปศึกษาคู่อีกที แล้วกลับมาบอกว่าอ้ายจรัลถูกแล้ว ในเรื่องของฉันทลักษณ์ การแต่งบทกวีของทางเหนือ อ้ายจรัลแกแม่นมากเลย แล้วภาษาที่แกใช้ก็รู้ที่อยู่ว่าเรื่องภาษาของแกสุดยอด” (อันยา โพธิ์วัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“เคยอ่านบทสัมภาษณ์ว่าคนทั่วไปเรียกจรัลว่ากวี แต่กวีเรียกจรัลว่าคิตกวี ผมก็ไม่รู้จะพูดยังไง ผมว่าถ้าจะมองความสามารถในด้านดนตรี ด้านภาษา ครูเขาทำไว้สุด สุดเพดานแล้ว ไม่มีใครเกินแล้ว ไม่รู้จะพูดยังไงเก่งมาก” (เล็ก เลิศยศ, 3 กันยายน 2552)

“เพลงของอ้ายจรัลภาษาเขาเป็นภาษากวี มีความงามอยู่ในตัว ร้อยเรียงมาอย่างดี เกือบจะเป็นภาษากวีแล้วเพียงแต่ว่าด้วยข้อจำกัดของตัวโน้ตหรืออะไรทำให้บางคำมันเพิ่มเข้าไปไม่ได้ เพราะมันต้องลงร่องเสียงของดนตรี บางเพลงก็เป็นฉันทลักษณ์ของไทยกลาง ถ้าเราดูกลอนของสุนทรภู่ก็จะเป็นแบบนี้ เป็นลักษณะกลอนแปด แต่ว่าคำอาจจะไม่ครบตามจำนวนคำ แปด แปดแปด เหมือนของสุนทรภู่ เพราะภาษาคนตรีมันจะต้องตัดบ้างนิดหน่อย แต่โดยโครงสร้างแล้วมีเรื่องของกลอนแปด เพลงของอ้ายจรัลที่เป็นฉันทลักษณ์ของล้านนาที่เห็นชัดก็คือเรื่องของชอและจ้อยที่เป็นจังหวัดพะเยา ในนั้นมันจะมีลีลาของพื้นบ้าน อย่างเสเลมาที่มีมาแต่โบราณอ้ายก็ดึงเอามาใช้แต่ปรับภาษาให้มันง่ายขึ้น ให้มันรับกับยุคสมัย คือท่วงทำนองหรือระดับเสียงให้มันเป็นของเก่าแต่ว่าคำบางคำเป็นคำใหม่ ส่วนฉันทลักษณ์ล้านนาของแกนั้นถูกต้องอยู่แล้ว ภาษาที่แต่งมันเป็นภาษากวีอยู่แล้ว ความจริงภาษาที่ใช้ถ้าเป็นคำพื้นเมืองจริงๆ บางครั้งก็เป็นคำที่เก่า” (ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร, 8 กันยายน 2552)

“จริงๆ เพลงคำเมืองเป็นเพลงที่แต่งยากเพราะคำมันจำกัด ก็มีเสน่ห์ในการหาเนื้อร้องมาแต่ให้มันสัมผัสกัน หรือว่าอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนไม่ค่อยแต่งเพลงคำเมืองกัน เพราะมันยาก อ้ายจรัลถือว่าเก่งมากที่แต่งภาษาคำเมืองเป็นเพลงได้ขนาดนี้” (สุรเชษฐ รัตนะ, 7 กันยายน 2552)

“ทำนองเพลงนั้นเขาฟังเพลงพื้นบ้านแล้วมันก็เข้าไปอยู่ในสมองของเขา ในจิตวิญญาณของเขา เวลาเขาแต่งเพลงมันออกมากพร้อมกันครบทั้งดนตรีทั้งภาษา เครื่องดนตรีพื้นเมืองจะเอามาเล่นมากที่สุดก็คือซึงแล้วก็เป็ยะ อย่างเป็ยะนี่ปกติจะต้องเล่นเป็นปี แต่อ้ายจรัลเล่นคำเดียวเล่นได้” (จำหลาละ สมจิตต์, 4 กันยายน 2552)

“เพลงหลายเพลงที่อ้ายใช้จังหวัดแบบเก่าแต่ทำให้มันร่วมสมัยมากขึ้น อย่างเพลงทำนองพม่า ‘ดวงดอกไม้เบ่งบานสลอน ผ่องภมรภูมิ่งซอนไซ’ เพลงเสเลมา มันเป็นเพลงที่จังหวัดมันมีอยู่แล้ว แล้วอ้ายก็เอามาประยุกต์ให้มันทันสมัยมากขึ้น รวมทั้งใช้เครื่องดนตรีที่มันเหมาะกับคนรุ่น

ใหม่ก็คือกีตาร์ เพราะว่าซึ่งนี้มันมีข้อจำกัดเรื่องของการบรรเลงที่จะใช้เป็นโซว์ โซโล่มากกว่าที่จะเล่นเป็นวงเหมือนกีตาร์” (ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร, 8 กันยายน 2552)

“บังเอิญชุดศิลปินป้ามันได้รางวัลถล่มทลาย ศิลปิน นักร้อง นักแต่งเพลงก็ไปกันเยอะ ชุดนี้ได้สามรางวัล นักแต่งเพลงยอดเยี่ยม นักร้องชายยอดเยี่ยม อเรนจ์ยอดเยี่ยม แกอเรนจ์เองด้วยหลายคนชอบชุดนี้มาก ทั้งๆ ที่มีเพลงคำเมืองอยู่แค่สามเพลง” (อันยา โพธิ์วัฒน์, 8 กันยายน 2552)

ความสามารถทางด้านภาษา

“ลักษณะที่โดดเด่นของเพลงโฟล์กของคำเมืองอ้ายจรัลคือเรื่องราว อ้ายจรัลเป็นคนเล่าเรื่องเก่ง สังเกตเพลงที่ต่างๆ ของจรัลจะเป็นเพลงเล่าเรื่อง ภาษาอังกฤษเรียกเพลงบาลาด เป็นการเล่าเรื่องอย่าง อู้อย่า มิคะ มะเมื้อยะ เพราะฉะนั้นไม่น่าแปลกใจที่พี่จรัลเขียนบทละครชุมชนได้ เล่นละครเก่ง เพราะเขาเป็นคนเล่าเรื่องได้ดี การเล่าเรื่องไม่ใช่เล่าเรื่องทั้งเรื่อง อย่างเขาเป็นนักแสดงเขาก็เล่าเรื่องผ่านท่าทางแล้วก็น้ำเสียงของเขาออกมา พอเล่าเรื่องเก่งเพลงอื่นๆ มันไม่มีเรื่องราวแต่เขาก็สามารถเล่าได้ อย่างของกินคนเมือง ก็เป็นการเล่าเรื่องอย่างหนึ่งแล้วว่าบ้านฉันมีของกินอะไรบ้าง เล่าง่ายๆ แต่มันได้อรรถรส เพลงของเขาแตกต่างจากของคนอื่นตรงวิธีการเอาเรื่องมาเล่า การเริ่มต้น การดำเนิน และการจบ การเรียงร้อยถ้อยคำของเขาพอเขาเล่าเรื่องเก่งเขาก็จะรู้จักเลือกใช้ประโยค เลือกใช้ถ้อยคำให้เข้ากับเหตุการณ์ อย่างเพลงอู้อย่าเป็นเรื่องราวที่เล่าแล้วสะท้อนอารมณ์ วิธีการเล่าเรื่อง การหยอดคำ การถ่ายทอดอารมณ์ ไม่ต้องมาบอกว่าอู้อย่าตายแล้ว แค่ว่าเสียงพระอ่านธรรม อ้ออู้อย่าไปดี แค่นี้คนฟังคิดเอง คนฟังทุกคนคิดเหมือนกันว่าอู้อย่าตายแล้ว เพราะจินตนาการมันหนักหน่วงยิ่งกว่าการบอกเล่า เทคนิคของพี่จรัลก็คือการให้คนได้จินตนาการ แก่เป็นคนมีจินตนาการ” (ปฎิญา ตั้งตระกูล, 5 กันยายน 2552)

“บางคนบอกจรัลเป็นนักเล่านิทาน ความจริงไม่ใช่นิทานแต่เป็นการบอกเล่าในสิ่งที่เป็นความจริงที่เกี่ยวกับเรื่องของมนุษย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เพราะทำให้มีความเพลิดเพลิน คนฟังก็มีความสุข และจินตนาการตามไปเห็นทุกอย่าง นี่คืออ้ายจรัล มโนเพ็ชรซึ่งก็บ่เหมือนไผ่ซักคน” (จำหละ สมจิตต์, 4 กันยายน 2552)

“ทุกครั้งที่คุณจรัล เปิดการแสดง ไม่ว่าจะที่ไหน เวทีใหญ่หรือเวทีเล็ก หรือแม้กระทั่ง ที่ห้องอาหารของตนเอง (ที่แสดงประจำเกือบทุกคืน) จรัล มโนเพ็ชร จะพุดนำเข้าเพลง และไม่ซ้ำๆ เหมือนๆ กันทุกคืนยกตัวอย่างเช่น เพลง อู้อย่า ที่จรัล จะต้องร้องทุกคืน ทุกครั้งที่แสดงบนเวที เขาต้องต้องพุดนำเข้าเพลงทุกครั้งก่อนขึ้นเวที เขาจะต้องอยู่กับตนเอง นอกจากซ้อมเพลงแล้วก็นั่งเตรียมคิวเพลง และเรื่องราวที่จะพุดนำเข้าเพลง บ่อยครั้งที่เขาจะหยิบ ปัญหารอบตัว ปัญหาปัจจุบัน มานำเสนอ และนี่คือเสน่ห์ของ จรัล มโนเพ็ชร (มานิด อัจวงค์, 23 ธันวาคม 2552)

ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมล้านนา

“จรัลสนใจอ่านหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ที่พูดถึงเรื่องอาณาจักรล้านนามาก ชินกาลมาลีปกรณ์ถือเป็นหนังสือที่ยิ่งใหญ่ เอามาบูรณาการเข้าจะได้บทเพลงมากมายก่ายกอง จรัลเดินทางมาอ่านเป็นประจำที่ม่อน” (จำเผลาะ สมจิตต์, 3 กันยายน 2552)

“แกอ่านหนังสือเยอะมาก อ่านทั้งประวัติศาสตร์ นิราศ บทกวีอะไรทางใต้ ทางภาคกลาง หรือทางเหนือแกก็อ่านหมด การ์ตูนอะไรแกก็อ่าน การ์ตูนญี่ปุ่นที่ลูกเอามาอ่านแกก็อ่าน นิยายแกก็อ่าน เรื่องแปลเรื่องอะไร แกอ่านหนังสือทุกประเภท” (อันยา โพธิวัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“จรัลเป็นคนนิสัยดีมาก จะคุยอะไรกับเขาก็ได้ โดยเฉพาะเรื่องศิลปะวัฒนธรรม” (ภิกขพร แสงศิลป์, 8 กันยายน 2552)

“ที่บ้านของผมตรงประตูเมืองเชียงใหม่ มีวัดชื่อพันแหวน หน้าวัดนั้นมีหนองน้ำใหญ่ที่เรียกกันว่าหนองจริน ในหนองเต็มไปด้วยผักบุ้งอยู่เต็มไปหมด ตรงข้างๆ วัดจะมีคนแก่ผู้หญิงปลูกกระท่อมอยู่ แก่มากเลย ตั้งแต่ผมยังเป็นเด็ก ผมชอบวิ่งเล่นบริเวณหนองน้ำแห่งนี้เป็นประจำ ก็เจอแกบ่อยๆ คุยกับแก ชอบแกมากเลย แกเป็นช่างซอ ช่างซอที่ว่าหมายถึง ช่างขับร้องเพลงของทางเหนือ แกก็ขอให้ฟัง ผมชอบมากทีเดียว เลยไปหาแกบ่อยๆ แล้วแกยังเล่าเรื่องเก่าๆ ให้ฟังอีกด้วย เล่าถึงบ้านเมืองเมื่อก่อนเป็นยังไง ผู้คนแต่ก่อนอยู่กันยังไง ผมประทับใจแกมาก” (จรัล มโนเพ็ชร อ้างในจรัล อังศุมาลี, 2551: 21)

“มีคนเถียง...คือไม่ได้เถียง คิดว่าเป็นคำวิจารณ์ดีกว่าว่าทำไมจะต้องเป็นเสียงระฆัง ในเมื่อคนแก่คนหนึ่งไม่ได้มีบุญวาสนาอะไรมากนัก ทำไมพระจึงต้องช้ระฆังให้ นี่เกี่ยวกับประเพณีทางเหนือครับ คือคนที่ตายแล้ว เขาจะช้ระฆังให้อย่างพระในวัดหรือคนแก่ที่สำคัญในหมู่บ้าน ถ้ารู้ว่าคนแก่ที่มีความสำคัญในหมู่บ้านตาย เขาจะช้ระฆังให้ อีกตอนที่ช้ระฆัง เป็นตอนที่เจ้าอาวาสคนสำคัญจริงๆ และมีความหมายในหมู่บ้านออกจากวัดเพื่อไปเผา แต่ผมไม่ได้คิดในจุดนี้ คนทั่วไปทางเหนือกลับไปคิด ผมคิดเพียงว่า...ถ้ามันมีเสียงระฆังขึ้นมา คนฟังจะเข้าใจทันทีว่าผมต้องการอะไร มันต้องเป็นระฆัง เลยไปซื้อระฆังมาตี เพื่อต้องการให้อารมณ์ผู้ฟังถึงที่สุด หรือต้องการให้อารมณ์ของเพลงถึงที่สุดของมัน” (จรัล มโนเพ็ชร อ้างในจรัล อังศุมาลี, 2551: 28)

ประเด็นที่ 4 คุณสมบัติของสื่อเพลงโฟล์กของคำเมืองในการต่อรองทางอุดมการณ์

“โฟล์กซอง (Folk song) หมายถึง เพลงพื้นบ้าน แต่แตกต่างจากคันทรี (country) ถ้าเพลงคันทรีเทียบกับเพลงไทยก็คือเพลงลูกทุ่ง แต่เพลงโฟล์กซองเป็นเพลงพื้นบ้าน อย่างงามแสงเดือน ส่วนคำเมือง คือคำที่ใช้พูดกันทางเหนือ รวมกันเป็นเพลงคำเมืองพื้นบ้าน แต่ผมได้นำเอาทำนองของโฟล์กตะวันตกมารวมด้วย ภาษาใช้คำเหนือ รูปแบบฉันทลักษณ์วรรณกรรมทางเหนือ ซึ่ง

เรียกว่า ‘คำค่าว’ หรือ ‘จ๊อย’ ส่วนมากใช้ในศิลปะแขนงหนึ่งของทางเหนือที่เรียกว่า ‘ซอ’ การละเล่นอย่างหนึ่งของทางเหนือ ซึ่งใช้เครื่องดนตรี คือ ‘ซิ่ง’ รูปร่างคล้ายกีตาร์ การตั้งโน้ตก็ตั้งแบบซอฮู้ของทางเหนือ มีปีใช้ไม้ไผ่ มีปีใหญ่ ปีกลาง ปีเล็ก 4 ชิ้น เวลาบรรเลงมีฝ่ายชายร้องท่อนหนึ่ง ฝ่ายหญิงร้องท่อนหนึ่ง และมีดนตรีรับ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาคำเมือง ใช้รูปแบบคำวหรือซอ มีลักษณะคล้ายกาพย์หรือโคลงของภาคกลาง จึงผสมผสานระหว่างของเก่ากับของใหม่ ของเก่าคือภาษา คือภาษาเก่า ของใหม่คือเหตุการณ์ในปัจจุบัน” (จรัล มโนเพ็ชร บันทึกการแสดงสดที่หาดใหญ่, 2523)

“ประมาณต้นทศวรรษที่ 2520 ความนิยมในวงดนตรีลูกทุ่งคำเมืองเริ่มลดลง ในขณะที่เดียวกันหนุ่มสาววัยรุ่นซึ่งมีชีวิตอยู่ในเมืองและได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมจากตะวันตก เริ่มนิยมดนตรีแบบโฟล์คซองมากขึ้น โดยความหมายแล้วคำว่า “โฟล์คซอง” (folk song) นั้นหมายถึง “เพลงพื้นบ้าน” แต่ความหมายที่วัยรุ่นหนุ่มสาวไทยรู้จักและนิยมกันนั้น มิได้หมายถึงเพลงพื้นบ้านดั้งเดิมของไทย แต่หมายถึงลักษณะของเพลงตะวันตกที่มีลีลาการร้องและการเล่นดนตรีเรียบง่ายไม่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงโฟล์คซองอเมริกันมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นไทยมาก เครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบด้วยกีตาร์โปร่ง เม้าท์ออแกนและแบนโจ ผู้เล่นเพลงโฟล์คซองอาจจะเล่นดนตรีและร้องเดี่ยวๆ หรืออาจจะตั้งเป็นวง 2-3 คนก็ได้ จุดเริ่มต้นของ “โฟล์คซองคำเมือง” นั้นก็คือการที่มีผู้นำเอาเพลง “ลูกทุ่งคำเมือง” มาเล่นและร้องในสไตล์ของโฟล์คซอง มีการแต่งเพลงขึ้นใหม่โดยใช้ภาษาคำเมือง ตลอดจนนำเอาเพลงชอมาขับร้องใหม่ โดยใช้กีตาร์เป็นเครื่องดนตรีประกอบ นั่นคือกำเนิดของเพลงแบบผสมครึ่งท้องถิ่นครึ่งตะวันตก ที่เรียกว่า “โฟล์คซองคำเมือง” ซึ่งได้รับความนิยมแพร่หลายต่อมา เมื่อโฟล์คซองคำเมือง เริ่มเป็นที่นิยมแล้ว ก็ได้มีผู้นักเบิกการบันทึกเสียงเพลงโฟล์คซองคำเมืองลงเทปกลับ ออกจำหน่ายคือ มานิด อังวงษ์ เจ้าของร้านทำแพบรรณาการ โฟล์คซองคำเมืองชุดแรกที่ได้รับการบันทึกเสียงคือชุดของ “คณะต๋องและเพื่อน” เทปชุดแรกนี้ดูเหมือนจะเป็นการทดลองในแง่ของการตลาด เพลงคำเมืองจึงมีเพียงด้านเดียว ส่วนอีกด้านหนึ่งของเทปเป็นเพลงตะวันตก เทปชุดที่สองต่อมา คือชุดของจรัล มโนเพ็ชร ซึ่งนับว่าเป็นชุดที่ได้รับความนิยมไม่น้อย การโฆษณาทางสื่อมวลชนต่างๆ เป็นแรงหนุนส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงโฟล์คซองคำเมืองได้รับความนิยมไม่เฉพาะแต่ในภาคเหนือเท่านั้น แต่ยังแพร่หลายไปทั่วประเทศ โดยลำดับ ชื่อของจรัล มโนเพ็ชร เริ่มเป็นที่รู้จักในวงการเพลงอย่างกว้างขวาง มีนักร้องร่วมในเทปชุดต่อๆ มาอีกคือ เกษม มโนเพ็ชร และสุนทร เวชานนท์” (พรพรรณ วรรณ, 2542: 457-466)

“จริงๆ เพลงคำเมืองยุคก่อนที่จะเป็น โฟล์คซองคำเมืองของคุณจรัล ก็คือยุคของคุณสุริยา ยศดาว วังศรีสมเพ็ชรที่ตั้งในภาคเหนือ เป็นแนวดนตรีลูกทุ่ง แต่ลูกทุ่งกับโฟล์คซองยุคนั้นมันใกล้เคียงกันมาก เพราะก็ใช้เครื่องดนตรีง่ายๆ เนื้อหาที่เป็นเนื้อหาพื้นบ้าน เพราะคำว่าโฟล์คมันหมายถึงพื้นบ้าน ทีนี้ก็ต้องมาคิดว่าโฟล์คของใครหมายถึงอะไร ถ้าโฟล์คซองของไทยหมายถึงการ

เล่นกีตาร์โปร่ง แต่โฟล์กภาษาอังกฤษหมายถึงเพลงพื้นบ้าน อย่างของคุณจรัลถ้าโฟล์กในความหมายของคนไทยคือโซ่ทั้งหมดเลย แต่ถ้าถามว่าเป็นโฟล์กของจริงๆ มีไม่กี่เพลง ก็จะมีเพลงเสเลเมา เพลงน้อยใจยา นั่นคือโฟล์กของคือเพลงพื้นบ้านเก่าแล้วเอามาทำ” (ปริญญญา ตั้งตระกูล, 5 กันยายน 2552)

“คำนิยาม โฟล์กของคำเมืองคือการผสมผสานกันของโลกตะวันตก กับตะวันออก ถามว่าเราเป็นคำเมืองแต่ๆ ก้ พี่จะปฏิเสธว่าไม่ใช่ เพราะคำเมืองแท้ๆ คือสะล้อ ซอ ซึง ของเฮนนี่คือประยุกต์แล้วตามยุคตามสมัย” (ธีราพร บุญพรหมและประเสริฐ ศรีกิจรัตน์, 3 กันยายน 2552)

“ดนตรีของพื้นบ้านภาคต่างๆ ภาษาของท้องถิ่น เครื่องดนตรีก็กีตาร์ตัวหนึ่ง มีสะล้อ ซอ ซึง มีกลองกุดชาของทางเหนือ เพื่อให้มีกลิ่นไอ แม้มีคำร้องจะเป็นคำไทย แต่มีทำนองเหนือ มีเสียงเครื่องดนตรีเหนือ ก็ทำให้มีกลิ่นไอทางเหนืออยู่” (สุรเชษฐ รัตนะ, 7 กันยายน 2552)

“โฟล์กของคำเมืองคือ เครื่องดนตรีคือเครื่องดนตรีสากล ภาษาคือภาษาคำเมือง มันผสมผสานกันผมคิดว่าหนึ่งเครื่องดนตรีหลักที่ครูใช้คือกีตาร์เพราะมันกว้างกว่าดนตรีพื้นเมือง มันกว้างกว่าดนตรีไทย ในการสร้างสรรค์หรือว่าผสมผสานเมโลดี้มันก็น่าจะง่ายกว่า แล้วคนภาคกลางก็สามารถที่จะฟังได้ด้วย คนทั่วประเทศก็สามารถที่จะรับเครื่องดนตรีที่มันเป็นเครื่องดนตรีสากลได้ง่าย ไม่ใช่ว่ารับเครื่องดนตรีเมืองไม่ได้ แต่ว่าอันนั้นมันรับได้ง่ายกว่า” (เล็ก เลิศยศ, 3 กันยายน 2552)

“คือการผสมผสานระหว่าง ศิลปะตะวันออกและตก / ดนตรีแนวสากล+ภาษาพื้นถิ่น” (มานิด อัจวงษ์, 1 กันยายน 2552)

“ใช้คำเมือง เพิ่มขึ้นโดดเด่นเรื่องเพลงบาลาด เล่าเรื่องความเป็นมา เอาเรื่องเก่าๆ ตำนาน มาใส่ทำนองด้วยกีตาร์โปร่ง แกเอาการเล่นแบบฝรั่งมาใช้กับคำเมืองแล้วก็ทำนองเมืองได้อย่างลงตัว เพลงอ้ายจรัลก็ไม่ใช่มั้ฝรั่งมาหมด ก็มีสะล้อ ซอ ซึง ด้วย ขลุ่ยก็เอาไปเล่นอีก เครื่องดนตรีทุกอย่าง ที่เรามีความทรงจำมาตั้งแต่เด็กๆ เรียกว่าโตขึ้นมาก็ได้ยินเพลงของแกแล้ว ถ้าเป็นความรักก็เป็นความรักที่มีมุมมองเด่นชัด มองความรักเป็นสิ่งสวยงาม ยกย่องความรัก ไม่ใช่ว่าไปประชดประชันเหมือนเพลงสมัยนี้ เหมือนได้ดูหนังเรื่องหนึ่ง มีตอนต้น ตอนจบ เป็นมุมมองที่เพลงปัจจุบันไม่มี เพลงมันโดน มันหลากหลาย เอาคำเก่าๆ เอาคำว่ เอาอะไรที่เฟ้นสอนเด็กน้อยมาร้องใหม่ ฝรั่งได้ฟังเพลงที่แปลคำเมืองออกยังร้องให้ มีฝรั่งบางคนก็มาขอเพลงคำเมือง” (วงชิงหลวง, 7 กันยายน 2552)

“หนึ่งภาษาที่ครูเขียน ภาษาที่ใช้ในเพลง แล้วก็ปรัชญา สองคือวิธีการเล่นเครื่องดนตรี วิธีการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์มาก ต่อให้ใครก็เล่นไม่ได้เหมือนครู ซึ่งเล่นกีตาร์คนเดียว ตัวเดียว แล้วถ้าเราหลับตาฟังเหมือนเล่นกีตาร์ซั้กสามคม สีคน ขนาดคุณเกษม มโนเพชร ซึ่งเล่นดนตรีมา

ด้วยกันตลอด ยังพูดเลยว่าเอกลักษณ์ของจรัลคือการเล่นกีตาร์ซึ่งเล่นได้ไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน แม้แต่พี่น้องที่เล่นมาด้วยกัน ใครที่จะเล่นเพลงของจรัลแล้วทำได้ขนาดนั้นหาได้น้อยมาก” (เล็ก เลิศยศ, 3 กันยายน 2552)

“เข้าถึงแน่นอน อย่างยุคนั้นมันมีไฟล์ของคำเมืองของหลายๆ คน แต่เพลงของอ้ายจรัลฟังรอบแรกใช่เลย เพลงคนอื่นก็ชอบแต่ไม่ชอบถึงขนาดมานั่งเปิดวิทยุแล้วก็ร้องตาม” (ปริญญาดั่งตระกูล, 5 กันยายน 2552)

“มันเป็นช่วงหนึ่ง ช่วงยุคเฟื่องฟูของคำเมือง เพราะมันเป็นอะไรที่แปลกใหม่ อิทธิพลดนตรีในยุค 20-30 ปีมานี้มันจะไม่มีพวกนี้ซึ่งก็คือเพลงพื้นเมืองกับดนตรีสากล ซึ่งไม่มีใครทำ หรือทำน้อยมาก แล้วก็ทะลุไปเลย” (เล็ก เลิศยศ, 3 กันยายน 2552)

ประเด็นที่ 5 การรับรู้ของกลุ่มผู้รับสารเกี่ยวกับภาพแทนความจริงที่ปรากฏ

ในเพลงโฟล์กของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร

“มันมีอีกมิติหนึ่ง ไม่ใช่แค่เพลงยุคแรกของเขา ถ้าเพลงยุคแรกของเขา ง่ายๆ สบายๆ เอาจากวิถีชีวิตอย่างที่คนฮักกันสาวถีบจักรยานพวกนี้ เพลงง่ายๆ พื้นฐาน อันนี้ก็ใช่จรัล ตอนนั้นเขาก็ยังเป็นวัยรุ่น ตรงนี้มันก็เป็นสิ่งง่ายๆ แล้วมันเป็นสิ่งที่จริง แล้วก็โดนใจคน คือเพลงอายยุคแรกมันบริสุทธิ์ ไม่มีแต่งแต้มเป็นเพลงบริสุทธิ์ ง่ายๆ ตามที่วัยรุ่นเขาคิดมา ไม่ต้องไปวิเคราะห์วิจารณ์อะไรเลย เพราะมันก็ธรรมดา แต่นี่คือในยุคแรก แต่ยุคหลังที่เพ็ญโทเป็นผู้ใหญ่แล้ว เพ็ญโทอยากที่จะนำเสนอชีวิตอย่างนั้น อย่างนี้ เพ็ญโทอาจจะไปเจออย่างนั้น อย่างนี้ ไปแสวงหา เขาก็ไปแล้วก็เจอชีวิต เขาก็แต่งเพลงออกมาอีกแบบหนึ่ง” (ชญาณัฐ สุนทรพิช, 8 กันยายน 2552)

“เขานำเสนอสิ่งใกล้ตัว นำเสนอสิ่งที่บริสุทธิ์” (ละอองทิพย์ อมฤตเรืองศักดิ์, 8 กันยายน 2552)

“มันก็เป็นยุคที่กำลังเปลี่ยนแปลงด้วย พอแก่เป็นวัยรุ่น จากตอนที่แก่เป็นเด็กท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของการเป็นเมืองเหนือที่วัฒนธรรมจากต่างถิ่นมันยังไม่ได้โหมเข้ามานานัก แล้วแกอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง อารมณ์ของแกคิดว่ามันเป็นอารมณ์โหยหา ศิลปินบางคนก็โหยหาอดีต มันคือความงามสำหรับเขา วิถีชีวิต ผู้คนเคยมีน้ำใจทิ้งดงาม พวกที่เป็นศิลปินก็จะละเอียดอ่อน คิดว่าเป็นอารมณ์นี้ เวลาเขาแต่งเพลงออกมามันก็เลยออกมาทางอย่างนี้ ความจริงสังคมมันก็อาจเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่สิ่งที่แต่งออกมามันก็มีเรื่องของ การโหยหาอดีตอยากให้มันยังคงอยู่ อย่างเพลงม่อฮ่อม มันไม่ใช่ความจริงหรอก ไม่ใช่ความจริงว่าคนเมืองผู้ชายจะต้องใส่แต่เสื้อหม้อห้อม ผู้ชายจะต้องใส่แต่เสื้อพื้นเมือง สีส้มพุดได้ สีเขียว สีเหลือง สีไข่ แต่ศิลปินแต่งออกมาแบบนั้นแล้วมันทำให้คนชอบ ใครๆ ก็อยากใส่เสื้อม่อฮ่อมกัน” (อันยา โพธิ์วัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“ภาพของสังคมล้านนาในยุคนั้นเป็นอย่างในเพลงเลย อย่างยุคนี้เราก็เล่าแบบนั้นไม่ได้แล้ว เพราะสังคมมันเปลี่ยนไป อย่างเราฟังตอนนั้นก็รู้สึกว่าเป็นเรื่องมันทันสมัย เพลงลูกทุ่งเขาก็จะเล่าเรื่องบ้านนอก ทุ่งนา ป่าเขา แต่เพลงของเขาจะเล่าเรื่องคนในเมือง สาวมอเตอร์ไซค์ ยุคนั้นมันเป็นอย่างนั้นใครไม่มีมอเตอร์ไซค์ขี่สาวก็ไม่สน เพราะยุคนั้นไปไหนมาไหนเขาขี่จักรยานกัน รถยนต์เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมาก นั่นคือเรื่องที่แกพูดมันเป็นเรื่องทีอินเตอร์เนต ที่จริงแกไม่ได้เป็นคนแต่ง แต่แกเลือกมาที่มันโดน น้อยใจยา เป็นเรื่องเก่าๆ ที่มันยังอยู่ในวิถีชีวิต คำพูดคำจาตอนนั้นมันยังมีอยู่ การไปอู้สาวตอนนั้นมันยังมีอยู่ ไปจีบสาวแล้วต้องจ้อย ต้องซอยังมีอยู่ พอแก่ถ่ายทอดออกมาเราก็รู้สึกว่ามันใช่ แล้วเพลงมันเพราะ มันลงตัว” (ปฎิญา ตั้งตระกูล, 5 กันยายน 2552)

“มันเป็นภาษาพื้นบ้าน แล้วก็เรื่องราวในเนื้อเพลงมันเป็นวิถีคนเมือง คนเหนือ บ้านๆ ฟังแบบง่ายๆ อย่างเพลงสาวมอเตอร์ไซค์ พี่สาวครับ แล้วก็มิให้คิดอย่างอู๋คำ จริงๆ แล้วพี่จรัลแต่งมาเรื่องจริงเกือบทั้งหมด อู๋คำเองก็มีตัวตนอยู่ที่แถวประตูเชียงใหม่ สะท้อนอะไรหลายๆ อย่างที่จรัลนี่ผมว่าเก่ง สะท้อนอะไรหลายๆ อย่าง แล้วเพลงก็สอดแทรกด้วย อย่างตากับหลาน สอดแทรกอะไรหลายๆ อย่าง อย่างมิคะก็เล่าเรื่องราวของมิคะ ถ้าไม่มีเพลงนี้คนก็ไม่รู้ว่ามิคะเป็นใคร ถ้าฟังจริงๆ ทำให้เราศึกษา” (สุรเชษฐ รัตนะ, 7 กันยายน 2552)

“บางเพลงก็ยังมีอยู่ บางเพลงก็เป็นเรื่องอดีตไปแล้ว ในยุคหนึ่งที่เรายังเป็นละอ่อนน้อยอยู่ การฟังเพลงก็ทำให้เราคิดย้อนไปถึงวิถีชีวิตในตอนนั้นของเรา บางเพลงก็ทันสมัย เพลงก็ยังคงมาถึงปัจจุบันได้เลย ตอนนี้สถานการณ์เป็นยังไง สังคมเป็นยังไง การดำเนินชีวิตของคนเราเป็นยังไง เนื้อหาเพลงของอ้ายจรัลทันสมัยตลอด” (วงซึ่งหลวง, 7 กันยายน 2552)

“เนื้อหาใช่เลย เชียงใหม่ตอนนั้นกำลังพัฒนา” (เล็ก เลิศยศ, 3 กันยายน 2552)

เพลงอู๋คำ “การอัดเสียงครั้งแรก...ช่วงกำลังอัดเสียงอยู่ มีอาจารย์มหาวิทยาลัยมาเขาามากรุงเทพฯ เขาเข้ามานั่งฟังอยู่ในห้องอัดเสียงพอดี เขานั่งเงียบ...พอผมอัดเสร็จ แยกออกไปนั่งร้องให้อยู่ข้างนอก ผมก็แปลกใจ แกลมผมว่าทำไมเพลงนี้ถึงเศร้านัก แกลเองก็บอกไม่ถูกเหมือนกันว่าทำไมร้องร้องไห้” (จรัล มโนเพ็ชร อ่างใน จิรภัทร อังศุมาลี, 2551: 29)

“เพลงอู๋คำ มันเริ่มถูกสนใจมาหลังๆ นักจัดรายการก็เริ่มเปิดกัน พอถึงจุดนั้น แฟนเพลงกลับชอบเพลงนี้มากกว่าเพลงอื่นๆ ในชุดอมตะ 1 นับเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุดในชุดตอนที่ดังเป็นเพลง ‘สาวมอเตอร์ไซค์’ พอหมดกระแสแรกก็เป็นเพลง ‘พี่สาวครับ’ โอ้โฮ นิยมกันมากเลย ส่วน ‘อู๋คำ’ นั้นมาได้รับความนิยมเอาเกือบปลายปี 2522 แล้วดังซำๆ แต่มีอะไรเล็กๆ ดูเหมือนกว่าเริ่มมาจากนักศึกษา ก่อน ผมเข้าไปเล่นดนตรีในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ร้องเพลงอู๋คำทุกคนชอบ ช่วงนั้นร้องแต่เพลงนี้ ไม่ว่าจะไปที่ไหนก็ตาม มีขอขึ้นมาประจำ” (จรัล มโนเพ็ชร อ่างใน จิรภัทร อังศุมาลี, 2551: 26-27)

“จำได้ว่าคุณระย้า (นักวิจารณ์เพลงทั้งไทยและเทศคนหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากในช่วงนั้น เป็นโปรดิวเซอร์ให้กับวงดนตรีดังหลายวง ปัจจุบันเป็นผู้บริหารค่ายเพลงรถไฟดนตรี) พูดถึงเพลง ‘อู๋คำ’ ไว้ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับที่ 10,942 วันพฤหัสบดี 27 กันยายน 2522 ในทำนองว่า...เป็นเพลงที่เด่นที่สุด จนอยากจะยกให้เป็นยอดเพลงในรอบ 10 ปี” (จิรภัทร อังศุมาลี, 2551: 26)

“ชุดอมตะ 1 ที่ออกมานั้นมีเพลงอย่าง ‘สาวมอเตอร์ไซค์’ รวมอยู่ด้วยแล้วยังมีเพลง ‘พี่สาวครับ’ อีกเพลงหนึ่ง เพลงอื่นๆ ก็มีอีกหลายเพลง พอเทปออกวาง มันก็เป็นไปตามที่ผมคิดเอาไว้ คือไม่มีใครสนใจเพลงอู๋คำมากนัก จนกระทั่งคุณระย้าเขียนถึงเพลงนี้” (จรัล มโนเพ็ชร อ่างใน จิรภัทร อังศุมาลี, 2551: 26)

“บทเพลงบ้านบนคอยแสดงถึงความสวยงามอีกแบบหนึ่งของธรรมชาติซึ่งผู้ฟังสามารถสัมผัสได้โดยเสียงร้องและท่วงทำนอง คนตรีจากคีตารของจรัล มโนเพ็ชร เนื้อหาบทเพลงชุดนี้ทำให้ผู้ฟังเพลงหลงใหลและดื่มด่ำในธรรมชาติอันงดงามของท้องถิ่นภาคเหนือ ” (นที สีทันดร, 2527: 17)

“เพลงมิดะ หลายคนถามว่าทำไมว่าแต่ผู้หญิง เพลงนั้นเป็นเพลงที่เป็นเรื่องเล่า และมาจากคุณ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ที่เขียนไว้ในเรื่องของชนชาติต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย ไม่ได้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากจรัล แต่เป็นเรื่องที่เขียนไว้แล้วเอามาพูด มาทำเป็นเพลง ในยุคนั้น สมัยนั้นเป็นไปได้ แต่ว่าในยุคนี้อายุสิบปีสิบปีมานี้มันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว สังคมก็เปลี่ยนแปลงเพราะการสื่อสาร เพราะฉะนั้นความเชื่อในเรื่องของมิดะมันก็เปลี่ยนแปลงไป เพลงนี้เคยมีคนประท้วงก็เป็นผู้หญิงชาวเผ่าเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คัดค้านว่าสิ่งจรัลนำเสนอไม่ถูกต้อง ข้าพเจ้ารู้จักจึงได้แนะนำให้เขาไปอ่านบทความ หลังจากนั้นเขาก็เข้าใจ” (จำหละ สมจิตต์, 4 กันยายน 2552)

“เรื่องความรู้สึกต่อกรณีเพลงมิดะแกไม่เคยพูดความรู้สึก แต่ตำนานพวกนี้มันเป็นเรื่องที่มีอยู่แล้ว เรื่องนอนกับหนุ่มเผ่าไหนก็มีทั้งมั่ง อีก็อ ก็เคยได้ยิน สมมุติว่าเราไปบนภูเขาเราได้ยินผู้เผ่าพูดแบบนี้ เราก็มีแรงบันดาลใจเอามาแต่ง ไม่ใช่เรื่องที่จะมาถามว่าเป็นความจริงหรือไม่เป็นจริง แต่มันเป็นสิ่งที่ฉันได้ยินมา จะนึกจะน้อยอะไรก็ช่าง แต่มันเป็นสิ่งที่ผู้เผ่าเล่ามาฉันก็เอามาแต่ง ก็เหมือนกับตำนานทั้งหลายทั้งมวลที่คนเขาเอาแต่งกัน เขามีสิทธิ์ที่จะเอามาแต่ง เพราะฟังหรือกินใจคนก็เรื่องของเขา แต่ไม่ใช่สิ่งที่คุณจะไปยับยั้งตรงนั้นมาดก หลายคนเขาก็เชื่อ อาข่าที่เชียงราย อาข่าที่แม่แจ่ม ก็มีประเพณีนี้ พวกเชียงรายเขาจะรู้ คนที่ออกมาประท้วงเป็นชาวเขาเผ่าอีก็อ ที่มาเรียน มข. เป็นคนรุ่นใหม่ ที่อาจจะไม่เคยได้รับรู้ประเพณีเหล่านี้ เหมือนไม่เคยได้ยิน ไม่เคยรับรู้ มันเริ่มมีประเด็นตอนยุคสิทธิสตรีนี้แหละ ยุคสิทธิมนุษยชนเขามารุนแรง ประเด็นพวกนี้จะถูกโต้มาก ยับยั้งกันขึ้นมา ความจริงมันเป็นวิถีชีวิตเขา ความจริงมันเป็นเรื่องของวัฒนธรรมชุมชนด้วย” (ชญาณัฐ สุนทรพิช, 8 กันยายน 2552)

“มิดะมีถ้อยที่เขียงของเขาก็เชื่อว่าเป็นความจริง เขาเคยไปเจอมาเหมือนกัน” (อันยา โพธิ์วัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“ตัวตนของเขาจะไม่เหมือนกับที่พูดถึงกัน จะไม่มีใครรู้ว่าตัวตนจริงๆ เป็นคนยังไง เป็นคนรักป่า รักการเดินทาง แสวงหาที่จะรู้จักชนเผ่า” (ละอองทิพย์ อมฤตเรืองศักดิ์, 8 กันยายน 2552)

“จรัล สามารถสร้างให้อาณาจักรลานนากลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง หลังจากคนลืมไปแล้วหนึ่งเรื่องภาษา วัฒนธรรมประเพณี และที่สำคัญที่สุดคือวรรณกรรม เพราะจรัลนี้แหละจึงทำให้คนหันกลับมาพูดคำเมืองมากขึ้น คำเมืองในสมัยนั้นได้กร่อน ได้หายไปจากสังคมของอาณาจักร

ลานนาเฉพาะในเมืองใหญ่เช่นเชียงใหม่ เด็กๆ เหล่านั้นไม่กล้าพูดคำเมืองเพราะอาย เพราะบังเอิญ การสื่อสารหลังจากปี พศ. 2510 เป็นต้นมา ได้มีการสื่อสารทางสถานีโทรทัศน์ถึงจังหวัดภาคเหนือ จึงทำให้ภาษากรุงเทพฯ เป็นภาษาที่คนเชียงใหม่จะต้องศึกษามีฉะนั้นจะ“ไม่รู้” (จำเลาะ สมจิตต์, 3 กันยายน 2552)

“ฟังแล้วไม่รู้สึกลึกซึ้งแต่อยากเข้าใจว่าคำนี้ที่เราได้ยินจากเพลงแปลว่าอะไรเพราะว่า คำเมืองบางคำเราฟังแล้วเราไม่รู้ว่ามันหมายถึงอะไร แก้วกับปางอย่างน้อยใจยา แก้วกับขวด หรือว่าคำอะไรที่ต้องค้น แล้วมีบางเพลงที่คำมันลึกมาก คนเมืองเองบางทียังไม่รู้เลย อย่างคนเมืองยุคใหม่บางทีฟังแล้วยังไม่รู้ว่ามันคืออะไร อันนี้ทำให้เราอยากค้นคว้าว่าอันนี้มันหมายถึงอะไร เวลาเราฟังเพลงเราก็อยากเข้าใจมันให้มากที่สุด มีคนมาพูดเยอะเหมือนกันว่าเพลงของจรัลทำให้เขาอยากพูดคำเมือง มีคนต่างถิ่นด้วย ขนาดฟังเพลงอ้ายจรัลอยู่ที่จังหวัดอื่นทำให้อยากมาใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองเหนือเยอะมากๆ อย่างเขาอยู่นครสวรรค์แล้วได้ยินเพลงของจรัล มโนเพ็ชร แล้วก็ชอบมาก ชอบโฟล์คของคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร ร้อง หัดเล่นด้วย หัดร้องด้วย แล้วจนกระทั่งที่สุดก็หลงใหลในเสน่ห์จากเพลง อยากมาใช้ชีวิตอยู่ที่เมืองเหนือ แล้วเขาก็มาจริงๆ มาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองเหนือ พวกนี้ก็จะชื่นชมแถมมากกว่าแก่เป็นเหมือนแรงบันดาลใจทำให้พวกเขาอยากออกมาจากเมืองของตนเองแล้วมาอยู่ที่นี้” (อันยา โพธิวัฒน์, 8 กันยายน 2552)

“คนหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลของจรัลคือขุนผ่า เขาฟังเพลงของจรัลและฟังจรัลพูดภาษาคำเมืองจนอยากที่จะพูดภาษาคำเมืองด้วยเลย” (ชญานิฐ์ สุนทรพิช, 8 กันยายน 2552)

“มันเป็นไปโดยธรรมชาติ เขารู้ว่าบทเพลงนี้มันเพราะหรือเปล่า เขาร้องให้ฟัง อย่างคุณฟังครั้งแรกคุณก็สนใจเรื่องทำนอง แล้วการสนใจเรื่องทำนอง คำเมืองมันมาทีหลัง มันทำให้เราคิดพอฟังครั้งที่สองครั้งที่สาม มันอะไรก็ไม่รู้แต่ว่ามันเพราะ จรัลเขาเขียนอะไรเขาเข้าใจ ด้วยเสียงเพลงของแก จากบทเพลงที่แกแต่งทำให้คนซาบซึ้งในบทเพลงของแก แล้วก็พยายามค้นหาว่าหมายถึงอะไร เหมือนอย่างอุ๊ยคำหรืออื่นๆ คนรู้โดยปริยายว่าเป็นคำเมือง” (ภิกพ พรแสงศิลป์, 8 กันยายน 2552)

“จริงๆ แม่ผมเป็นคนเมือง ผมรู้จักจรัล มโนเพ็ชรจากโทรทัศน์ ตอนนั้นครูก็แสดงหนังแสดงละคร แล้วพอได้มาอยู่เชียงใหม่ ไปได้ฟังเพลงบ้านบนดอยแล้วรู้สึกชอบ คิดว่าเพลงของใคร เนื้อหาที่ว่าบ้านบนดอยบ่มีแสงสี บ่มีทีวี บ่มีน้ำประปา บ่มีโหงงหนังโหงงวอดคลับบาร์ บ่มีโคล่า แฟนต้า เป๊ปซี่ ตอนนั้นยังไม่รู้จักเพลงของใคร เป็นเพลงดังเราก็เลยชอบ ผมเองไม่ใช่คนเมืองแท้แต่ว่าผมรักในภาษาคำเมือง อยากจะพูดด้วยซ้ำ ที่นี่เพลงก็น่าจะมีส่วนทำให้เขากล้าพูดมากขึ้น อย่างมันจะมีประโยคแค่ประโยคหนึ่งทำให้เราเก็บเอามาพูด แค่นี้ก็ถือว่ามีส่วนทำให้คนกล้าที่จะพูดคำเมืองมากขึ้นจริงๆ มันน่าจะฟังร่ากอยู่ในตัวของคนเมืองอยู่แล้ว คนเมืองเกิดมาเขาก็ได้ยิน

คำเมืองอยู่แล้ว เด็กก็พูดอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าพอเขาโตขึ้นมาเขาก็ต้องมีสังคมที่เป็นกลางมากขึ้น ถ้ามีเพลงที่ทำให้เขารับเข้าไปในจิตใจ มันก็มีอิทธิพลกับภาษาคู่ เหมือนกับเป็นการกระตุ้น ผมว่าจริงๆ เขาพูดได้ทุกคนอยู่แล้ว แต่ว่าไม่พูด พอมีเพลงขึ้นมามันก็ช่วยกระตุ้นความเป็นตัวตนขึ้นมา” (เล็ก เลิศยศ, 3 กันยายน 2552)

“ส่วนที่ว่าเพลงของจรัลมีส่วนทำให้คนหันมาสนใจล้านนามากขึ้นหรือไม่ หรือทำให้เด็กๆ กล้าที่จะพูดภาษาคำเมืองมากขึ้นหรือไม่ นั่นแน่นอนภาพลักษณ์ของอ้ายจรัลคือเขาผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเก่ากับใหม่ เด็กๆ ทุกคนต้องชอบเล่นกีตาร์ เด็กผู้ชายมันชอบเล่นกีตาร์ มันเป็นสัญลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ แล้วก็ไม่ต้องไปบังคับเขา ไม่ต้องฝืนใจ เพราะเขาารู้สึกว่าเล่นกีตาร์แล้วมันดูดี แต่ว่าอ้ายจรัลเอาภาพลักษณ์ของเพลงเก่า กับเอาสัญลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ แทนที่จะใช้ซึ่งมาเล่น กลับเอากีตาร์มาแทน ซึ่งมันก็เป็นเครื่องดนตรีที่คล้ายกัน แต่ถ้าพูดเรื่องของเทรนด์กับการดึงวัยรุ่นเข้ามา อ้ายจรัลก็ถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะว่าเขาใช้กีตาร์เป็นสัญลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ ในขณะที่เพลงสะท้อนเรื่องของวัฒนธรรม เขาเอาทั้งสองอย่างมาบวกกัน เพราะถ้าวัฒนธรรมเก่าเพียงอย่างเดียว เด็กรุ่นใหม่ก็จะไม่สนใจ คือมันไม่ทันสมัย แต่ว่าของอ้ายรวมทั้งสองอย่างเข้ามา เวลาเด็กจะเล่นเพลงก็รู้สึกไม่อายใคร เขาก็เล่นกีตาร์แล้วก็เล่นเพลงพื้นเมือง ส่วนใครจะซึมซับของเก่าหรือว่าภาษาเก่า วัฒนธรรมก็แล้วแต่ แต่ภาพลักษณ์ที่อ้ายจรัลนำเสนอออกไปมันเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ เด็กๆ เขาก็อยากเล่นกีตาร์แบบอ้ายจรัลบ้าง ก่อนหน้าเพลงคุณจรัลจะออกมาคนเลิกพูดคำเมืองไปบางส่วนแล้ว แต่พอเพลงออกมาคนก็หันมาพูดคำเมืองกันมากขึ้น อันนี้จริงเพราะว่าคนเมืองนี้ไม่ใช่เฉพาะสังคมวัยรุ่น พ่อแม่ที่ทำงานในเมือง ทำงานราชการ หรือว่าทำงานบริษัท เขาจะสอนให้ลูกพูดภาษาไทยมากกว่าคือว่าพูดเมืองแล้วมันล้าสมัย ก็เป็นเฉพาะบางครอบครัว แต่โดยมากมันก็จะเป็นอย่างนั้น คนที่อยู่ในชนชั้นกลางแล้วก็อยู่ในสังคมรุ่นใหม่ก็ถือว่าถ้าพูดเมืองแล้วมันดูไม่ทันสมัย อันนี้ก็เป็นความคิดของคนรุ่นใหม่ยุคกลาง เพลงของอ้ายจรัลผมถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนเมืองภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เพราะว่าผมคิดว่าถ้าเราบังคับให้เด็กเรียน สอนให้เขา บังคับเขา มันเป็นที่ทำให้เขาไม่สนใจ แต่ว่าการผสมผสานแบบแนวเพลงของอ้ายจรัลเด็กรุ่นใหม่ไม่ถูกขัดเยียด ฟังเพลงไปก็ม่วนไป แล้วใครที่สนใจมากกว่านั้นก็ลงไปเลย เอาซึ่งมาเล่น เอาเครื่องดนตรีเก่าๆ มาเล่น ซึ่งหลายคนมองว่ามันเป็นเรื่องล้าสมัย แต่ความจริงมันเป็นเรื่องของเทรนด์ เป็นเรื่องของรสนิยม ว่าวัฒนธรรมมันเป็นเรื่องที่ไม่ได้วัดกันด้วยเรื่องของยุคสมัย ถ้าเด็กเขาชอบเครื่องดนตรีสมัยใหม่แล้วก็เอาท่วงทำนองเก่า หรือเครื่องดนตรีเก่ามาเล่น ซึ่งตรงนี้อ้ายจรัลถือว่าเขาประสบความสำเร็จทั้งสองด้าน ทั้งในด้านของดนตรีและเนื้อหาที่เขาแต่ง” (ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร, 8 กันยายน 2552)

“จรัล มโนเพ็ชร เป็นศิลปินที่สามารถยืนหยัดอยู่ในบทเพลงของเขา กล่าวคือ นอกจากจะไม่มีควมโน้มเอียง หรือฝักใฝ่ในลัทธิการเมืองใดๆ เช่น ศิลปินร่วมสมัยบางกลุ่มแล้ว บทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร ยังให้ความประทับใจด้วยความจริงใจ ความละเมียดละไม และการสะท้อนความงดงามของธรรมชาติอีกด้วย” (ลีลม, 2527: 39)

“บทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร สะท้อนถึงความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของผู้ประพันธ์เพลงเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังมีเนื้อหาซึ่งแสดงถึงความตั้งใจที่จะจรรโลงรักษาวัฒนธรรมของชาวล้านนาให้ดำรงอยู่สืบไป” (นวลจันทร์ รัตนกร: 2523: 69)

“นักร้องและนักประพันธ์เพลงผู้นี้ เป็นผู้มีความตั้งใจจริงในการทำงานอย่างที่นักแต่งเพลงหรือผู้เกี่ยวข้องในวงการเพลงควรถือเป็นแบบอย่าง ทั้งยังสอดแทรกวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอและโดยต่อเนื่องในบทเพลงของเขาอีกด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นความดีเด่นเฉพาะตัวแล้ว ยังนับเป็นการช่วยยกระดับความบันเทิงทางดนตรีของไทยมิให้มีเพียงเรื่องไร้สาระหรือปัญหารักๆ ใคร่ๆ เท่านั้น” (ชนิตร์ ภูกาญจน์, 2524: 13)

“ผมพบเห็นอัตราความพยายามอย่างมากของเขาแฝงเร้นอยู่ในเพลงคำเมืองหลายต่อหลายชิ้น อย่างน้อยเพลง อ้อ...จา...จา... ของจรัล มโนเพ็ชรก็เป็นเพลงหนึ่งที่บอกได้ชัดถึงความพยายามที่จะถ่ายทอดเพลงกล่อมเด็กของชาวบ้านล้านนา ซึ่งสืบทอดต่อกันมาระหว่างชาวบ้านถึงชาวบ้านเป็นระยะเวลายาวนานนับร้อยปี และมาลึกลับเลือนกันไปในยุคหลังๆ ที่โลกก้าวไกลไปมาก...จรัล มเพ็ชร เป็นคนหนุ่มจากลานาที่มีหลายๆ อย่างอันเป็นสิ่งที่ดีเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นความมุ่งมั่นในที่ปรารถนาจะเผยแพร่ความเป็นลานาออกไปให้คนไทยทั้งแผ่นดินได้รู้จัก” (ปอน เสวก อ่างใน จิรภัทร อังศุมาลี, 2551: 11-12)

“ทำให้เราหวนนึกถึงอาหารเก่าๆ ของคนเมือง อย่างน้ำพริกอีเก็ดคล้ายๆ กับน้ำพริกกะปิ แต่ไม่ใช่กะปิ เพราะกะปิไม่ใช่ของคนเมือง ใส่พริกขี้หนู กะเทียม มะเขือ แล้วก็แคบหมู มะอึก (มะเขือที่มันมีขนๆ ส้มๆ) ลงไปโขลกๆ เข้าด้วยกัน อีเก็ดคือว่ารวมกันหลายๆ อย่าง แล้วก็มิรสเผ็ด ประมาณว่าชื่อนี้มันคงเพี้ยนไปแล้ว เริ่มต้นที่ตรงไหนไม่รู้ แต่ว่าคือการเอาหลายๆ อย่างมารวมกัน” (ละอองทิพย์ อมฤตเรืองศักดิ์, 8 กันยายน 2552)

“คนเมืองไม่ค่อยกินอาหารเมืองเพราะมันเขย อาหารเมืองถูกล่อหลอมด้วยอาหารพม่า อาหารไทยใหญ่ ตั้งแต่ปี 2101 เป็นต้นมา ทำให้อาหารของเมืองเปลี่ยนแปลงไป พอจรัลมาร้องเพลงที่เกี่ยวกับอาหารเมือง คนก็กลับมาสนใจอาหารเหมืองมากขึ้น” (จำเผลาะ สมจิตต์, 3 กันยายน 2552)

“อย่างน้ำคำคนเชียงใหม่หลายคนก็ไม่ค่อยรู้จักแล้ว น้ำคำนี่ก็เป็นอาหารชนิดหนึ่งที่อ้ายเอามาร้อง ตลาดประตูเชียงใหม่รู้จักจะมีขายอยู่ กาดทั่วไปไม่ค่อยจะมี น้ำคำจะออกส้มๆ อีสานเขา

เรียกหมา คล้ายๆ อย่างนั้น แต่อาหารชนิดนี้ก็แคลง ถูกจำกัด สมัยก่อนเขารู้จัก คนสมัยใหม่
เดี๋ยวนี้เขาไม่ค่อยรู้จัก อ้ายจรัลเอามาร้องคนก็เริ่มถามหาน้ำตาขัน” (ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร, 8
กันยายน 2552)

“ตอนนั้นผมอยู่ที่หนองคาย ชั้น ม.ศ. 4 ได้ยินเพลงสาวมอเตอรืไซค์ ฟังครั้งแรกรู้สึก
แปลกๆ เพราะเป็นภาษาเหนือ เกิดความอยากรู้อยากฟังอีก พอฟังอีกและจับใจความได้แล้ว เกิด
ความรู้สึกเห็นภาพของทศนะของหนุ่มสาว ซึ่งมีเรื่องบริโภคนิยม วัตถุนิยมเข้ามาในท้องถิ่น ฝ่าย
สาวชอบความสะดวกสบาย โก้เก๋ ฝ่ายชายก็อยากจะได้วัตถุนั้นมาเพื่อจะเอาชนะใจสาว” (หนุ่ม
หนองคายย้ายมาเป็นเขยเชียงใหม่ วัย 35 ปี 10 กันยายน 2544 อ้างในธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2546: 71-
72)

“ชอบเพลงจรัลทุกเพลง บางเพลงโดนใจสุดๆ สมัยนั้นพวกผู้หญิงชอบมีน่องบ่าว เป็น
แฟชั่น มีแฟนไม่ได้ ไม่กล้า ไม่ไว้ใจ ผู้ใหญ่ก็ไม่ชอบ มีน่องบาวนี่ดีหลายอย่าง เอาไว้คุ้มกัน
และวานไปทำนั่นทำนี่ให้ ส่วนน่องบาวก็ชอบมีพี่สาว มันเทดี สังคมเมืองเชียงใหม่สมัยนั้นเป็น
อย่างที่จรัลว่าไว้เพลงพี่สาวครับ โดนใจคนรุ่นนั้นหมด” (หนุ่มเชียงใหม่ วัย 52 ปี 10 กันยายน
2544 อ้างในธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2546: 72)

“เพลงของอ้ายจรัลทำให้นึกถึงบรรยากาศตอนเป็นเด็ก ตอนนั้นอายุ 11 ขวบ เมืองเหนือ
สมัยปี 2519 เราปั่นรถถีบ ใครมีมอเตอรืไซค์ไปโรงเรียนก็ถือว่าบ้านต้องมียานะร่ำรวย”
(หนุ่มเชียงใหม่รับราชการ วัย 35 ปี 12 กันยายน 2544 อ้างอิงจากธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2546: 72)

“งานของอ้ายจรัล ทำให้รู้สึกไม่อายที่จะพูดคำเมืองกับคนเมืองด้วยกัน ไม่ว่าจะไปอยู่จุด
ใดของประเทศ” (สาวนักธุรกิจเชียงราย 12 กันยายน 2544 อ้างอิงจากธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2546: 72)

“ชอบอ้ายจรัลเพราะเขาเรียกร้องความเรียบง่ายของสังคมชาวเมือง” (ตำรวจหนุ่มอำเภอ
สันทราย 11 กันยายน 2544 อ้างอิงจากธนสวรรค์ เจริญเมือง, 2546: 72)

“ชอบเพลงฮู้คำมากที่สุด ชอบอ้ายจรัลเพราะรู้สึกภูมิใจในความเป็นคนเมือง ฟังเพลงที่
ไรก็ต้องฮู้มอยู่ในใจทุกครั้ง” (สาวสันป่าตอง วัย 34 ปี 12 กันยายน 2544 อ้างอิงในธนสวรรค์
เจริญเมือง, 2546: 72)

“เพลงของจรัลปลุกคนเมืองจำนวนมากให้ตื่นขึ้น ให้คนเมืองภาคภูมิใจในความเป็นคน
เมืองและฮู้คำเมือง ไม่หลบๆ ซ่อนๆ หรือพูดคำเมืองเสียงเบาๆ ดังแต่ก่อน เขาเป็นศิลปินคนเมืองที่
โด่งดังระดับประเทศ เพลงของเขาและเพลงที่เขาแต่งและร้องคู่กับสุนทรี เวชานนท์ ทำให้หนุ่ม
สาวคนเมืองคู่นี้เป็นตัวแทนและทัพหน้าของศิลปินคนเมือง บทเพลงของเขาไม่เพียงแต่ปลุกคน
เมืองให้ตื่น ปลุกศิลปินคนเมืองรุ่นเก่าที่เอาแต่ร้องเพลงภาษาไทยให้หันมาร้องเพลงคำเมือง หากยัง

ได้เกิดศิลปินรุ่นใหม่ ๆ มากมายที่ร้องเพลงโฟล์กของคำเมือง และได้เกิดคณะนักร้องนักดนตรีผลิตเพลงคำเมืองลูกทุ่งออกมามากมาย” (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2546: 30-31)

“แต่นับตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ล้านนาที่ไม่เหมือนเดิม ทำที่ต่อคนเมืองก็ไม่เหมือนเดิม และความเป็นคนเมืองก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป ปี่อ้ายจรัล มโนเพ็ชร คนนี้แหละที่ร้องเพลงคำเมืองโด่งดังไปทั่วประเทศ ปลุกคนเมืองและล้านนาให้ตื่นขึ้นมา และทำให้คนภาคอื่นรู้จักคนเมืองและล้านนา ปี่อ้ายคนนี้ได้ออกเราว่าความเป็นคนเมือง และศิลปวัฒนธรรมของล้านนานั้นคือเลือดเนื้อของเรา คือความภาคภูมิใจของเรา คืออารยธรรมที่บรรพชนของเราได้สร้างไว้ และเราผู้เป็นลูกหลานจะต้องปกป้องรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป ขณะที่ศิลปินคนเมืองคนอื่นๆ ทำให้เราหัวเราะและให้ได้คิดบ้าง แต่ปี่อ้ายจรัลปลุกเราให้ตื่น ไม่เพียงทำให้เราได้คิด แต่ต้องคิดคิดถึงชีวิตและท้องถิ่นของคนเมืองว่าเป็นมาอย่างไร และตั้งคำถามต่อว่าแล้วตัวเรา และท้องถิ่นของเราจะพัฒนาไปทางใด เราเคยคิดกันบ้างไหม รัฐจัดการศึกษามาเกือบ 100 ปี หลายสิบปีมานี้ ล้านนามีสถาบันอุดมศึกษาเกิดเรื่องหลายแห่ง ผลิตบัณฑิตออกมาหลายหมื่นคน แต่คนที่ทำให้เราคิดถึงชีวิตและท้องถิ่นของเราหาใช่คนอันเป็นผลผลิตของระบบเหล่านั้นไม่ ขณะที่คนสวมเสื้อครุยมีรูปสวยๆ ตั้งโชว์ในห้องรับแขก ขณะที่คนสวมเสื้อครุยมีรูปสวยๆ ตั้งโชว์ในห้องรับแขกพูดถึงรัฐประเทศและโลก คนอย่างปี่อ้ายจรัลพูดถึงชีวิต เลือดเนื้อ ท้องถิ่น และความเป็นคนเมือง อันเป็นสิ่งที่คนสวมเสื้อครุยกลับถูกระบบปิดกั้น ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้จนแทบไม่รู้จักตนเองและท้องถิ่นของตนเอง ช่วงปี พ.ศ. 2520-2522 จึงเป็นช่วงแห่งการฟื้นฟูอัตลักษณ์คนเมือง (Khon Muang Renaissance) โดยมีปี่อ้ายจรัล มโนเพ็ชรเป็นผู้นำ และขอให้สังเกตว่าปฏิบัติการครั้งนี้เกิดขึ้นที่การเปิดเพลงที่กรุงเทพฯ อันเป็นศูนย์กลางของรัฐรวมศูนย์อำนาจที่มีพลังในการกระจายเสียงเพลงออกไปทั่วประเทศให้คนรู้จักและยอมรับ ถ้าหากงานเปิดตัวนี้ทำที่เชียงใหม่ ขบวนการฟื้นฟูดังกล่าวก็ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้” (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2546: 69)

“หลายปีมานี้รวมทั้ง 1 ปีที่ผ่านมาโดยไม่มีจรัล มโนเพ็ชร เพลงคำเมืองที่เผยแพร่ในวิทยุ งานแสดง และเทปที่วางขายยังคงเป็นศิลปินกลุ่มเดิมที่เรียกเสียงหัวเราะจากมุขตลกในเพลงส่วนใหญ่ ได้แง่คิดบางอย่างและความสะเทือนใจจากเนื้อเพลงที่เสียดสีสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น การที่เกษตรกรผู้เป็นพ่อซึ่งมีหนี้สินมากมายถูกลูกหลานและเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. เร่งรัดเอาเงิน การแย่งกันเป็นคนวางผ้าไตรในงานศพ การเอาอาหารในงานศพไปให้ญาติของตนที่ไม่ได้ไปงานศพ และความหวังของพ่อที่ส่งลูกไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ หวังว่าลูกจะกลับมาอย่างคนมีความรู้ความสามารถ แต่ความหวังนั้นก็พังลง ฯลฯ ในบรรดาศิลปินคนเมือง หากไม่นับคุณสุนทรี เวชานนท์ ซึ่งโดดเด่นเป็นดาวค้างฟ้าไปแล้ว คุณภานุทัต อภิชนาธ และคุณปฎิญา ตั้งตระกูล เป็นศิลปินคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจมาก ขณะที่คนแรกมีความสามารถในการเล่นดนตรีหลายชิ้นระดับครู การร้องและ

การแต่งเพลง ตลอดจนการพูดกับคนฟังที่ให้ความบันเทิงสุดยอด คนหลังแต่งเพลงและร้องเพลงที่มีลีลาคล้ายปี่อ้ายจรัลมาก” (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2546: 74-75)

“สันติ เสวตวิมล แม่ทัพคนหนึ่งของวงการบันเทิงไทย “คุณมานิด อัจวงค์ พาไอ้หนุ่มน้อยจากเมืองเหนือ ทำทางขี้อายขึ้นมาแนะนำตัวบนสำนักงาน นสพ. ไทยรัฐ..ปี พ.ศ. 2522 ” “เพลงสาวมอเตอร์ไซค์ของจรัลในเขตนี้ดังมากที่สุดทั่วเมืองเหนือ คุณมานิดบอกอย่างนั้นแต่เมื่อเปิดฟังแล้ว กลับไปชอบเพลงอ้ายคำ” (สันติ เสวตวิมล, “รางวัลแค่คนช่างฝัน จรัล มโนเพ็ชร” ผู้จัดการรายวัน 5 กันยายน 2544 หน้า 11) ตัวอย่างที่ยกมานี้สะท้อนให้เห็นว่าความนิยมของคนท้องถิ่นกับคนเมืองหลวงเป็นคนละอย่าง ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2522 ขณะที่คนท้องถิ่นฟังเพลงสาวมอเตอร์ไซค์ด้วยความสนุกสนาน และรู้สึกสะใจที่ได้ต่อว่าสาวที่เห่มอเตอร์ไซค์ พร้อมๆ กับที่หนุ่มๆ เองก็อยากได้มอเตอร์ไซค์เช่นกัน คนเมืองหลวงภายใต้รัฐบาลเผด็จการกลับสะเทือนใจที่อ้ายคำถูกทอดทิ้งไว้คนดูแล” (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2546: 75-76)

“การที่จรัลก้าวขึ้นเป็นศิลปินเพลงคำเมืองระดับประเทศ ข้อดี คือ ทำให้คนเมืองทุกหนทุกแห่งเกิดความภาคภูมิใจ กล้าแสดงออกในความเป็นคนเมืองของตนเอง และหันไปฟังเพลงคำเมืองซึ่งจรัลได้ปูทางไว้ ข้อดีอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อคนเมืองตื่นตัวมากขึ้น ก็เปิดโอกาสให้ศิลปินเพลงคำเมืองคนอื่นได้สร้างงานของตนมากขึ้น ส่วนคนภาคอื่นก็ได้รู้จักคำเมืองและวัฒนธรรมคนเมืองโดยจรัลเป็นเหมือนทูตวัฒนธรรม และรับรู้ว่าแต่ละภาคมีศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างไร” (ชเนศวร์ เจริญเมือง, 2546: 76)

ประเด็นที่ 6 การรับรู้ของกลุ่มผู้สืบทอดเจตนารมณ์ในกระบวนการต่อรอง
ทางอุดมการณ์วัฒนธรรม

จุดเริ่มต้นของการนำเสนอเพลงโฟล์กของคำเมือง

“หนึ่งความประทับใจส่วนตัว สองคือเรามีความรู้สึกว่ามันก็เป็นความงามของคนตรีอีกแบบหนึ่ง พี่ไม่คิดว่ามันเป็นของเก่า พี่คิดว่ามันเป็นดนตรีอีกสาขาหนึ่งที่ทำให้คนมีทางเลือกทำไมต้องไปตามๆ กัน บางทีคนเป็นศิลปินก็ไม่สนใจอะไรรอกจากความสุข มันเป็นความประทับใจในยุคนั้น คือก่อนหน้านั้นมันไม่มีเพลงแบบนี้ ที่บ้านเขาจะชอบฟังเพลงสากล แล้วมันจะทำนองเพลงแบบนี้ เราฟังแล้วก็รู้สึกว่าเออแบบคำเมืองก็ร้องอย่างนี้ได้ มันประทับใจเราตรงนั้นแล้วมันก็ฟังมาเลย เพราะเรายังเด็กอยู่ พี่อยู่ในยุคที่ถ้าใครพูดภาษากลางจะโดนแซว ต่างจากยุคนี้ใครู้ก้าเมืองเขย เพราะพ่อแม่บอกว่าคุณแล้วเดียวพูดภาษากลางไม่ชัด ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าทำไมจริงๆ คนเฒ่าคนแก่ที่กลัวว่าคุณพูดไม่ชัด ไม่ใช่เพราะอายุ แต่มีค่านิยมว่าคนที่ได้ดีต้องได้รับราชการคนจะทำงานราชการได้ต้องอ่านออกเขียนได้และพูดชัด สมัยก่อนพูดไม่ชัดไม่ได้หมายความว่าสำเนียงหรือภาษามันไม่ชัด มันหมายถึงว่าใช้ภาษาคนละเรื่องของเขา พูดไม่ได้มากกว่า หลังๆ มาคำว่าพูดไม่ชัดคือสำเนียงไม่ชัด คนพูดภาษาคำเมืองก็ล้อเลียนกันเอง มันเป็นการดูถูกกลายๆ” (ปฎิญา ตั้งตระกูล, 5 กันยายน 2552)

“ตอนนั้นเป็นยุค ยุคที่พี่เริ่มเป็นวัยรุ่นเพลงโฟล์กของคำเมืองกำลังเป็นที่นิยมพอดี วัยรุ่นในยุคนี้อาจได้ฟังเพลงโฟล์กของคำเมือง มันเป็นเพลงที่ได้เล่นกีตาร์ซึ่งวัยรุ่นชอบ แล้วก็ใช้ภาษาคำเมืองด้วย มันเริ่มต้นจากการที่ได้ยินเพลงอ้ายจรัสแล้วก็ชอบ จริงๆ ก็ไม่ได้ตั้งใจว่าจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่จุดเริ่มต้นมาจากการที่เราเล่นกีตาร์เป็น แล้วพอเริ่มทำงานก็ร้องเพลงในร้านอาหาร พออยู่ตรงนี้แล้วเรามีความสุข ก็เลยทำต่อมาเรื่อยๆ” (ธีราพร บุญพรหมและประเสริฐ ศรีกิจรัตน์, 3 กันยายน 2552)

“เพลงคำเมืองมีเสน่ห์ เป็นเพลงพื้นบ้าน เป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของเรา คนที่มาทางเหนือเราก็สามารถติดต่อกับเขาเป็นเพลงได้ นอกจากภาษาเหนือ มันเป็นการสร้างจุดสนใจทำให้คนสนใจ แล้วก็อยากที่จะหาคำแปลเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบทำให้คำเมืองมันมีค่าขึ้นมา อ้ายจรัสก็เป็นคนบุกเบิก ทำให้เพลงมีชีวิต จนกระทั่งยาวมาถึงปัจจุบันนี้ เพลงบางเพลงมันจะเป็นวิถีชีวิต เป็นอารมณ์บางมุมที่เราชอบพอดี อย่างเพลงปัจจุบันมันจะมีความหมายอย่างเดียว ฉันรักเธอ เธอรักฉัน แต่เพลงอ้ายจรัสมันจะมีมุมมองทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มันมีอยู่ ชีวิตของคนบ้านเฮา” (วงซึ่งหลวง, 7 กันยายน 2552)

“ความตั้งใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรมคำเมืองก็คงจะควบคู่กันเพราะหลายๆ เพลงเขาก็เอาวัฒนธรรมทางเหนือเข้าไปสอดแทรก แล้วก็เนื้อหาเป็นคำเมือง อย่างที่แต่งเพลงก็พยายามหาจากเรื่องใกล้ตัวที่คนไม่รู้จัก เอาเนื้อหาที่เป็นวัฒนธรรมของเราแล้วมาถ่ายทอดเป็นภาษาบ้านเรา ภาษาคำเมือง เพราะจริงๆ แล้วลึกๆ อยากให้เด็กพูดภาษาคำเมือง เพราะพ่อแม่ปัจจุบันไม่สอนให้ลูกพูดคำเมืองทำให้เด็กพูดคำเมืองไม่ได้ พูดไม่ชัด” (สุรเชษฐ รัตนะ, 7 กันยายน 2552)

แนวคิดที่มีต่อเพลงโฟล์คของคำเมืองในแง่อิทธิพลของเพลงที่มีต่อกลุ่มผู้รับสาร

“การทำให้คนรักแล้วก็กลัวที่จะพูดคำเมืองนั้นแน่นอน เพราะคนฟังก็จะมีความรู้สึกรักในถิ่นกำเนิด คนจะรู้จักเพลงคำเมืองด้วยความไพเราะ ความหมายที่สุดซึ่ง คำเมืองนี้จะมีภาษาเขียนเป็นของตัวเองมาตั้งแต่โบราณ เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ นานกว่ารัตนโกสินทร์อีก ในสมัยหนึ่งนี่เราขอมไม่ให้เขียนตัวเมือง ไม่มีคนสนใจ ตอนหนึ่งที่เขาห้ามเรียน เพราะเราเป็นเมืองขึ้น ต้องใช้ภาษากลาง คำเมืองก็เลยหายไป คนบ้านเราก็ไม่ได้ใช้ คำเมืองจึงเลือนหายไป” (วงซึ่งหลวง, 7 กันยายน 2552)

“มีผลนะ อย่างผมนี่เป็นคนภาคอื่นฟังเพลงก็อยากที่จะพูดภาษาคำเมือง ก็พยายามไปพูดกับเขา แรกๆ พูดไม่เหมือนเขาก็ว่าแค้นใจว่า คนฟังเพลงคำเมืองส่วนมากมักจะสนใจเพราะสงสัยว่าคำนี้หมายความว่าอะไร” (วงซึ่งหลวง, 7 กันยายน 2552)

“อิทธิพลของเพลงโฟล์คของคำเมืองในการที่จะทำให้คนหันมาพูดภาษาคำเมืองหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสื่อด้วยถ้ามันได้ออกสื่อ คนฟังก็จะมีความรู้สึกว่ามันอยู่ในชีวิตเขา เพราะเราบริโภคสื่อตลอดเวลา พอได้ออกวิทยุเขาก็จะคิดว่ามันเป็นของดี เมื่อมันเป็นเพลงเขาเมืองเขาก็จะรับรู้ว่ามันไม่ได้โบราณ หรือไม่ได้ล้าสมัย ตามที่สื่อพูดออกมา” (ปริญญญา ตั้งตระกูล, 5 กันยายน 2552)

“เมื่อก่อนคือเพลงโฟล์คของคำเมืองกับการทำให้คนหันมาพูดคำเมือง แล้วก็สนใจวัฒนธรรมเมืองนั้นทำได้ทั้งหมดแล้ว แต่ว่าตอนนี้คนที่เป็กลุ่มที่ร้องเพลงคำเมืองในยุคหลังจะทำไ้ยากกว่าแก็ คือแก็ทำได้หมดแล้ว คืออิทธิพลต่อผู้ฟัง ชี้นำให้เห็นถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม อะไรต่างๆ ของล้านนาแก็ทำได้หมดแล้ว อิทธิพลต่อการพูดภาษาคำเมืองนั้นแน่นอนเลย คือถ้าเพลงดังคนก็กลัวที่จะทำตาม อันนี้กลัวที่จะพูดเลย อย่างคำพูดบางคำในเพลงก็เอามาพูด” (ธีราพร บุญพรหมและประเสริฐ ศรีกิจรัตน์, 3 กันยายน 2552)

“เด็กสมัยใหม่ไม่ค่อยพูดคำเมืองเพราะว่าอายุ อย่งไปเรียนกรุงเทพฯ ก็ไม่พูดภาษาเหนือ มันต้องขำบ่อยๆ ต้องมีเพลงคำเมืองให้ฟังบ่อยๆ ฟังถึงร้องเพลงคำเมืองและเริ่มเล่นเพลงคำเมืองเยอะๆ อย่างเล่นร้านอาหารบางทีก็เล่นทั่วไปเหมือนกัน แต่ต้องเป็นเพลงคำเมืองกินห้าสิบเปอร์เซ็นต์ เพราะอยากให้คนฟังคำเมืองเยอะๆ อยากเห็นคนรุ่นใหม่ๆ ร้องเพลง แต่เพลงคำเมือง

ชักรวง สองวงก็ดี อยากให้เห็นก่อนตาย อย่างปัจจุบันทำเป็นไต่ดินก็ได้ (สุรเชษฐ รัตนะ, 7 กันยายน 2552)

“ความจริงภาษาคำเมืองก็พูดกันอยู่ตลอดนะ มันเป็นที่งั้น ผมเกิดมาผมก็ได้ยินคำเมืองมาแล้ว เข้าโรงเรียนถึงใช้ภาษากลาง พูดภาษากลางเฉพาะในชั่วโมงเรียน พูดกับเพื่อนผมก็พูดคำเมือง เพลงเพียงแต่ส่งเสริม เพลงมันทำให้คนมีความรักถิ่นเกิด ถ้าไม่มีเพลงครอบครัวผมก็อาจจะไม่เคยได้ยินแล้วก็นั่งพูดคำเมืองอยู่ทุกวันนี้ อย่างเด็กบางคนไม่รู้จักแล้ว ความจริงหลักสูตรควร จะกำหนดให้เด็กเรียนภาษาถิ่นเลย ทุกภาษาไม่ใช่เฉพาะภาษาคำเมือง ภาคใต้ ภาคอีสานก็เหมือนกัน ละอ่อนพูดไทยมากขึ้นเพราะเขาติตมาจากโรงเรียน พ่อแม่ก็พูดไทยกับลูก กลัวลูกพูดไทยไม่ชัด” (วงซึ่งหลวง, 7 กันยายน 2552)

“สมัยที่เป็นเด็กตอนนั้นเริ่มมีเพลงโฟล์กของคำเมืองแล้ว แต่ก็ยังเป็นยุคที่ถ้าใครพูดภาษากลางจะโดนแซว ต่างจากยุคนี้ใครูกำเมืองเซย เพราะพ่อแม่บอกว่าพูดแล้วเดี๋ยวพูดภาษากลางไม่ชัด จริงๆ คนเฒ่าคนแก่ที่กลัวว่าลูกพูดไม่ชัดไม่ใช่เพราะอาย แต่มีค่านิยมว่าคนที่ได้ดีต้องได้รับราชการ คนจะทำงานราชการได้ต้องอ่านออกเขียนได้และพูดชัด สมัยก่อนพูดไม่ชัดไม่ได้หมายความว่าสำเนียงหรือภาษามันไม่ชัด มันหมายถึงว่าใช้ภาษาคนละเรื่องของเขา พูดไม่ได้มากกว่า หลังๆ มาคำว่าพูดไม่ชัดคือสำเนียงไม่ชัด คนพูดภาษาคำเมืองก็ล้อเลียนกันเอง มันเป็นการดูถูกกลายๆ ยุคนั้นจะเป็นยุคที่คนที่มาอยู่ที่นี้ สมมุติว่าเราเป็นคนต่างถิ่นเขาจะไม่พูดภาษาคำเมืองด้วย ในโรงเรียนเพื่อนด้วยกันใครพูดคำเมืองไม่ชัดก็จะถูกแซวว่าพ่อเป็นไทย แม่เป็นไทยมา คือเป็นคนภาคอื่นหรือเป็นคนภาคกลาง เขาก็พยายามที่จะพูดคำเมือง แต่มันก็จะกลายเป็นเมืองเคิบ ยุคนั้นคือตอนที่เด็กๆ มันเป็นอย่างนั้น มันมากหลายๆ ตอนยุคแกรมมี่ตอนต้น ประมาณปี 28-29-30 เริ่มพลิกไปพร้อมลูกทุ่งที่หายไป พร้อมกับเกิดเด็กรุ่นใหม่ขึ้นมาที่มาพร้อมกับสตรีทแล้วคิดว่าต้องการความทันสมัย แม้กระทั่งเราเองก็มีความรู้สึกแบบนั้น รวมทั้งสื่อมันเข้ามามากขึ้น สื่อที่เป็นของใหม่ อย่างทีวี วีดีโอ สื่อต่างประเทศ คนก็เริ่มสับสนว่าจะเลือกอะไร คนกรุงเทพฯ ก็ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้เยอะ” (ปฎิญา ตั้งตระกูล, 5 กันยายน 2552)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล

นางสาวสิริกานต์ สุวรรณผู

วัน เดือน ปีเกิด

9 เมษายน 2522

ประวัติการศึกษา

ปีพ.ศ. 2545 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ 1) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประวัติการทำงาน

ปีพ.ศ. 2545 – 2547 ตำแหน่งอาจารย์วิชาภาษาไทย
แผนกมัธยมศึกษา โรงเรียนขอนแก่นวิเทศศึกษา
จังหวัดขอนแก่น

ปีพ.ศ. 2547-ปัจจุบัน ตำแหน่งอาจารย์วิชาพื้นฐานภาษาไทย
สายวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

